

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОГО, НЕОЛІМПІЙСЬКОГО ТА АДАПТИВНОГО
СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт,
освітньою програмою «Спорт»

на тему: **«ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В
СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПОРТУ»**

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Онікієнко Ольги Олегівни

Науковий керівник:
Коваленко Яна Олегівна
к. фіз. вих.

Рецензент: Андреева Н.О.
к. фіз. вих., викладач кафедри спортивних
видів гімнастики

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № 5 від 20.12.2023 р.)

Завідувач кафедри: Кропивницька Т.А.
к. фіз. вих., доцент

(підпис)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ І ПЕРЕБІГУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В УКРАЇНІ	8
1.1 Професійний спорт як соціальне явище	8
1.2 Європейська та Американська моделі розвитку професійного спорту	14
1.3 Ознаки професіоналізації виду спорту	21
1.4 Характеристика професійного спорту в Україні з часів незалежності до сьогодні	22
1.5 Проблеми та перспективи професіоналізації гімнастики художньої в Україні.....	26
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	30
2.1 Методи дослідження.....	30
2.1.1 Науково-методичний аналіз, синтез та узагальнення літературних та інтернет джерел	30
2.1.2 Метод порівняння	30
2.1.3 Контент-аналіз.....	31
2.1.4 Експертне опитування	31
2.1.5 Інтерв'ювання	31
2.2 Організація досліджень	31

РОЗДІЛ 3 ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН-ЛІДЕРІВ У ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ..... 33

3.1 Характеристика італійської професійної гімнастики художньої	33
3.1.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Італії.....	33
3.1.2 Організаційна структура професійного спорту Італії на прикладі гімнастики художньої.....	35
3.1.3 Правила та система змагань італійської гімнастики художньої	36
3.2 Характеристика іспанської професійної гімнастики художньої	38
3.2.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Іспанії	39
3.2.2 Організаційна структура професійного спорту Іспанії на прикладі гімнастики художньої.....	41
3.2.3 Правила та система змагань іспанської гімнастики художньої	41
3.3 Характеристика португальської професійної гімнастики художньої	42
3.3.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Португалії.....	43
3.3.2 Організаційна структура професійного спорту Португалії на прикладі гімнастики художньої.....	47
3.3.3 Правила та система змагань португальської гімнастики художньої	47

3.4 Характеристика української професійної гімнастики художньої	48
3.4.1. Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Україні	48
3.4.2 Організаційна структура професійного спорту України на прикладі гімнастики художньої	51
3.4.3 Правила та система змагань української гімнастики художньої	52
Висновки до розділу 3	54
РОЗДІЛ 4 ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ	56
4.1 Порівняльна характеристика італійської, іспанської, португальської та української систем гімнастики художньої	56
4.2 Експертне опитування власників і працівників клубів з гімнастики художньої України та Португалії	59
4.3 Інтерв'ю гімнастки збірної України щодо досвіду участі у клубних чемпіонатах Європи	64
Висновки до розділу 4	67
РОЗДІЛ 5 АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Гімнастика художня — це складно-координаційний вид спорту, що передбачає виконання однією гімнасткою або командою із п'яти дівчат пластичного виступу під музичний супровід. Змагальна композиція гімнасток передбачає вправи без предмету, або з одним з таких предметів як скакалка, обруч, м'яч, булави чи стрічка.

Гімнастика художня почала свій розвиток як олімпійський вид спорту і входить в Олімпійську програму починаючи з 1980 року [31]. Однак після зародження професійного спорту гімнастика художня разом із іншими видами спорту паралельно із олімпійським напрямком почала свій професійний розвиток.

Професійний спорт, як суспільне явище - це різновид підприємницької діяльності у сфері індустрії розваг. Його мета полягає в отриманні якомога більших прибутків.

На сьогоднішній день виступи українських гімнасток на міжнародних змаганнях різного рівня, зокрема в професійних клубах Європи, свідчать про історично обумовлену ефективну систему підготовки спортсменів. Спочатку радянська, а згодом і Українська школа гімнастики художньої посіла високе місце серед шкіл усього світу. Проте досвід побудови ефективної системи управління професійним спортом і раціональна методологія його розвитку потребують значного доопрацювання. Удосконалення організаційної структури українського професійного спорту потребує пошуку нових моделей функціонування, враховуючи світовий досвід зокрема і країн Європи.

Зв'язок роботи з науковими темами, програмами.

Робота виконується як складова частина наукового доробку кафедри «Професійного, неолімпійського, адаптивного спорту» Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Мета – дослідження процесу професіоналізації української гімнастики художньої як складової системи європейського спорту.

Завдання:

1. Проаналізувати літературні джерела на тему професіоналізації сучасного спорту, особливостей професійного спорту та системи управління ним в різних країнах;
2. Визначити сучасний стан розвитку, основні недоліки та перспективи розвитку української системи професійного спорту;
3. Здійснити порівняльну характеристику досвіду світових лідерів та України у сфері професіоналізації гімнастики художньої;
4. Окреслити шляхи подальшої професіоналізації гімнастики художньої та її перспектив в системі європейського спорту.

Об’єкт дослідження – гімнастика художня в системі професійного європейського спорту.

Предмет дослідження – фактори, тенденції, особливості, недоліки та перспективи професіоналізації гімнастики художньої в Україні.

Методи дослідження:

- Теоретичний аналіз науково-методичної літератури;
- Метод порівняння;
- Контент-аналіз;
- Метод експертного опитування;
- Інтерв’ювання.

Наукова новизна

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в детальному аналізі гімнастики художньої з точки зору професійного спорту. Попередні дослідження авторів науково-методичної літератури спрямовані на дослідження Американської та Європейської моделей

професійного спорту, а також стан професійного спорту в Україні, головні недоліки та перспективи його розвитку.

Фокусуючись на основних документах, які регламентують роботу професійного спорту в цілому та художньої гімнастики зокрема в різних країнах, ця робота дозволить порівняти актуальний рівень розвитку гімнастики художньої на рівні професійного спорту в провідних Європейських країнах між собою та із рівнем її розвитку в Україні. На основі цього порівняння можна виокремити основні фактори успіху розвитку професійної художньої гімнастики в країнах Європи, а також їх головні недоліки. Це дозволить зрозуміти подальші перспективи розвитку професійної гімнастики художньої в Україні, а також основні кроки, які необхідні для цього.

Практичне значення

Результати дослідження можуть бути використані:

- Законодавчими органами для вдосконалення правового регулювання сферою професійного спорту в Україні;
- Федераціями художньої гімнастики на національному та регіональному рівнях;
- Спортивними клубами, дитячо – юнацькими спортивними школами;
- Зкладами вищої освіти України у навчальному процесі студентів.

Структура та обсяг магістерської роботи

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота ілюстрована таблицею та рисунками. Список літератури складається з 69 джерел. Загальний обсяг роботи складає 85 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ І ПЕРЕБІГУ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В УКРАЇНІ

1.1 Професійний спорт як соціальне явище

Спорт, в тому числі професійний, є глобальним соціальним явищем. Із стародавніх часів і до сьогодні він використовується у якості платформи з метою досягнення соціальних цілей та вирішення соціальних проблем [68]. Доказом соціальної значущості професійного спорту, наприклад, є випадок 1985 року. У цей рік співпали дні проведення інаугурації і президента США Рональда Рейгана і фінального матчу Кубка з американського футболу. Адміністрація Білого Дому перенесла урочисті події у Вашингтоні на день пізніше, а кубкова зустріч відбулася за календарем змагань [22].

Американські соціологи дотримуються думки, що соціальний світ спорту є невід'ємною часткою суспільства [63]. Характерні для нього особливості відображають внутрішню культуру націй, беруть участь у формуванні соціальних стандартів соціуму і стилю його життя.

Професійний спорт – це найбільш затребувана, видовищна, соціоорієнтована культурна подія на сьогоднішній день. Він є продуктом розвитку сучасного суспільства, його культури, різновидом бізнесу, важливою частиною індустрії розваг. Професійний спорт пов'язаний з важливими сферами суспільного життя людини, основними з яких є економіка, медіа, політика, освіта та релігія [68]. Деякі з цих тісних взаємозв'язків розглянемо далі більш докладно.

Спорт взагалі і особливо професійний спорт досить тісно пов'язаний з політикою. Першим підтвердженням фактом використання спорту в політичних цілях можна вважати гладіаторські поєдинки за часів Римської Імперії. За словами науковців [26, 5], цілком очевидно, що ініціаторами

проведення ігор гладіаторів були заможні римляни. Про проведення ігор населення дізнавалось із спеціальних повідомлень, у яких вказували подію, з нагоди якої влаштовують ігри, кількість гладіаторів, ім'я організатора та програму змагань. Регулярно під час ігор глядачам роздавали вино і хліб. Таким чином заможні римляни та державні діячі вбачали у гладіаторських боях засіб соціально-політичного впливу і підвищення своєї авторитетності серед населення. А також у якості відволікання уваги населення від політичних та економічних проблем [5], [28].

Ще одним яскравим прикладом використання спорту з політичним підтекстом став Гербет Гувер, тридцять перший президент США. Він скористався Олімпійськими іграми в Лос-Анджелесі 1932 року у рамках проведення власної передвиборчої кампанії. У подальшому для підвищення власної популярності спорт використовували такі президенти як Річард Ніксон, Джеральд Форд, Джимі Картер та інші провідні політики США й інших країн. Український спорт також нерозривно іде в ногу із політикою. Наприклад, Леонід Кравчук, перший президент незалежної України додав до складу сформованої делегації до США спортсменів з фігурного катання, олімпійських чемпіонів Оксану Баюл і Віктора Петренка. Першопричиною цього було те, що пересічні американці асоціювали Україну саме з цими видатними спортсменами. Такий склад делегації дозволив підвищити її рейтинг, впізнаваність та престиж. Третій же президент України Віктор Ющенко до складу офіційної делегації у Німеччину включив професійного спортсмена, чемпіона світу з боксу В. Кличко, що користувався величезною популярністю серед німців [23].

Чимале значення спорту у соціумі 20 століття розуміли і численні релігійні конфесії у світі. Так, наприклад, Ватикан закликає свої послідовців займатися спортом, адже він сприяє зміцненню духу. У

рамках свого виступу на Конгресі католицького спортивного союзу папа Пій XII наголосив, що спорт – це сильна зброя в руках умілих проповідників і через спорт посилюється "вплив Бога". Існують навіть спеціальні посади секретаря або настоятеля з питань спорту, як ,наприклад, у Шведському церковному управлінні [10].

Професійний спорт виконує певні специфічні, притаманні більшою мірою лише йому функції серед суспільства. Інші функції є характерними для спорту в цілому, однак у професійному спорті вони набувають свого особливого забарвлення. До фундаментальних функцій професійного спорту як соціального явища варто віднести:

1. Функція «клапана безпеки».

Її суть полягає в тому, що через професійний спорт численна аудиторія глядачів і самих спортсменів має можливість використати накопичену в організмі людини енергію, напругу, агресію в суспільно-прийнятній формі;

2. Функція моделювання поведінки.

Професійні спортсмени є авторитетом та зразком для наслідування в широких колах сучасного суспільства, особливо молоді. Вчинки, цінності і якості характеру, що транслуються спортсменами під час змагань та поза ними використовуються у вигляді моделі в процесі становлення і розвитку підростаючого покоління.

3. Функція духовності.

Професійний спорт відіграє роль духовного, майже релігійного інституту. У ньому використовують ритуали й церемонії задля підтримки цінностей системи суспільства. Як результат, виникає регуляція загальної поведінки його членів.

4. Функція підтримки надії.

За словами науковців Сейджа та Ейтцена [52] , спорт має властивість діяти на людей як опіум, зберігаючи віру у те, що населення нижчих

прошарків суспільства має можливість піднятися соціальною драбиною за допомогою досягнення спортивного успіху. Вони переконані, що величезні грошові контракти, що укладають професійні спортсмени, допомагають підтримувати надію звичайних людей на краще майбутнє.

5. Функція індивідуалізації.

Професійний спорт є сильним стимулом індивідуалізації особистості. Саме за допомогою спорту людина має можливість знайти та розвивати власний стиль, бути відмінною від інших спортсменів, транслювати себе та свій меседж всьому світу, бути прийнятою і почутою.

6. Функція відволікання.

Видовище змагань спортсменів професіоналів має можливість відволікти людей настільки, що вони здатні забути всі свої повсякденні проблеми та справи. Спорт відволікає увагу людей, дозволяючи при цьому насолоджуватися видовищем не задумуючись про проблемну його сторону. Професійний спорт активно виконує функцію відволікання сотень мільйонів глядачів на стадіонах і перед телеекранами.

7. Поєднальна функція.

Характерною функцією професійного спорту є його вплив на збереження й узаконювання статусу-кво сучасного суспільства. Видовищний спорт в суспільстві виступає силою, що може об'єднати людей навколо себе, улюбленої команди або спортсмена.

8. Функція національної розбудови.

У країнах, що розвиваються, спорт виконує функцію "національної розбудови". Будучи лідером серед інших сфер, спорт дозволяє заявити про себе меншим країнам. Якщо спортивному таланту із невеликої країни вдається підняти рідний прапор на змаганнях величезного масштабу Олімпійських Ігор або Ліги Європи, вся країна перед телеекранами відчуває мотивацію до дії, розбудови та процвітання своєї країни [10].

Професіоналізація і комерціалізація спорту сприяють його перетворенню на продукт споживання як у формі спортивних змагань, так і у формі масових занять окремими видами спорту. Об'єктами продажу і споживання стає не тільки спортивне видовище, спортивний інвентар, спортивна атрибутика, але і самі спортсмени, їх імідж, спосіб життя, цінності та переконання. Спортивна індустрія об'єднує кілька факторів, сегментів та видів діяльності. До факторів, задіяних у спортивній індустрії, включають менеджмент (великих спортивних подій, спортивного туризму, спортивних експертів та професіоналів у сфері спорту, спортивних об'єктів, обладнання, інвентарю, одягу, букмекерські контори тощо), маркетинг (спонсорські угоди, контракти, підписані спортсменами та клубами, виробництво та продаж спортивного обладнання та реквізиту), спортивні результати спортсменів, реклама і засоби масової інформації [69].

Професійний спорт як соціальне явище можна віднести до явищ суперечливих і неоднозначних. Йому притаманні як позитивні, так і негативні риси. Серед позитивних рис можна виділити пошук нових засобів і методів тренування; удосконалення системи відбору обдарованих спортсменів; формування, збереження та актуалізація суспільних цінностей; задоволення потреб у розвагах (особистих та глядацьких); моделювання змагальних відносин, що є характерними для сучасного суспільства; залучення членів суспільства до занять спортом і його популяризація. Незважаючи на велику кількість позитивних моментів, професійний спорт також має і певну кількість суттєвих негативних сторін. Зважаючи на те, що у професійному спорті високий спортивний результат стає засобом отримання максимальних прибутків та досягнення матеріальних благ, поширення набуває ціннісна орієнтація. Це, у свою чергу, породжує такі негативні наслідки як невідповідність біологічних можливостей організму і реальної рухової активності, що призводить до

перевантаження. Також у спорті поширеним явищем є вживання стимулюючих засобів і допінгу, підвищена конфліктність і надмірна агресивність, що є результатом високої емоційності змагань і надвеликого значення спортивного результату [10].

Місце і роль професійного спорту в суспільстві завжди і всюди розглядалися у першу чергу з точки зору його впливу на суспільні цінності підростаючих поколінь [51]. Соціологи розглядають спорт взагалі і особливо професійний спорт як мікромодель суспільства. Професійний спорт і найвищі спортивні досягнення є певним чином відображенням людських цінностей, що мають велику значущість. Саме в спорті найбільш яскраво проявляються такі важливі для сучасного суспільства цінності як рівність шансів на успіх, прагнення перемогти не лише суперника, але й самого себе. Кожен найвищий спортивний результат є продуктом трьох факторів: сукупності виняткових якостей спортсмена, найсучасніших досягнень у різних наукових галузях і виняткового експертного керівництва, тобто тренерства [62]. Ці фактори також мають вирішальне значення для досягнення найвищих результатів і у будь-якій іншій сфері людської діяльності. Спорт зокрема професійного спрямування розвиває риси, що необхідні особистості і суспільству. До них можна віднести фізичну працездатність, мужність, чесність, терплячість, ініціативу в поєднанні з належною повагою до влади, швидкість мислення, впевненість у собі, самоконтроль, оптимізм, справедливість, розуміння важливості суспільної солідарності. Так, наприклад, відомий тренер з баскетболу Дж. Вуден підкреслював, що той хто уміє грати в спортивній команді, зможе принести велику користь для себе і суспільства і в інших сферах життя. А віце-президент США Спіро Агню вважав спорт одним з небагатьох цементуючих чинників, які не дають суспільству розпастися і одним з небагатьох видів діяльності, що дає молоді можливість йти широкою

дорогою з чіткою перспективою, де бажання добитися перемог не тільки вирішуване, але і вітається [8, 9, 22, 23].

Отже, ми бачимо, що професійний спорт є одним з найстаріших і найважливіших соціальних інститутів, який є складним, комплексним і динамічним. Як і всі соціальні інститути, він виник із суспільних потреб і буде існувати доти, доки існуватимуть і задовольнятимуться ці потреби [57].

1.2 Європейська та Американська моделі розвитку професійного спорту

Доповнюючи факт того, що професійний спорт на сьогоднішній день є популярним у всьому світі, варто додати, що на різних територіях він має свої особливості. Ці особливості обумовлюються певними факторами. До них, наприклад, можна віднести економічне і правове регулювання, місцеве населення, історичні особливості розвитку міста, області, країни або континенту. Всі ці чинники разом дають можливість виділити три існуючих моделі професійного спорту у світі: американську, європейську та азійсько – латиноамериканську [9]. Саме світовий досвід організаційної структури професійного спорту, зокрема країн Європи, може стати гарним взірцем для подальшого вдосконалення системи управління та розвитку професійного спорту в Україні. Аналіз методичної і наукової літератури демонструє зацікавленість великої кількості авторів питанням функціонування і розвитку професійного спорту як на Північно-Американському континенті, так і формування правових засад професійного спорту в Європі. Кілька попередніх спостережень можуть бути корисними при визначенні моделей. По-перше, вони є саме моделями, тобто загальними уявленнями про реальності, а не точними описами організаційних структур. Не варто випускати з уваги значні варіації. Наприклад, Європейська спортивна модель значною мірою

базується лише на одному виді спорту, який домінує в Європі, а саме на футболі. Інші види спорту мають свої власні відмінні структури [56].

Однією з особливостей Європейського спорту є відсутність чіткої розмежованості між професійним та аматорським спортом. Це пов'язано з тим, що англійська концепція аматорства, яка домінувала над концепцією професіоналізму аж до середини 80х років ХХ ст., мала великий вплив на формування і подальший розвиток професійного спорту в Європі. Національні федерації з багатьох видів спорту в Європі об'єднують як аматорів, так і професіоналів. Також великою відмінністю між Європейською і Американською моделями є різний напрям розвитку професійного спорту. Якщо для Європейської моделі характерний спортивно – комерційний напрям, що орієнтується на спортивний результат та гостроту боротьби, то для Американської – комерційно – спортивний із головною метою отримання максимальних прибутків. В такому випадку професійний спорт визначається як специфічна сфера бізнесу, де товаром є видовище, яке є результатом діяльності всіх команд ліги. Ці напрями передбачають відповідні підходи щодо організаційної структури і регулювання професійних ліг. У Європі більш поширеним є відкритий формат ліг, що передбачає ротацію команд між вищими і нижчими лігами. Зокрема, підвищення або пониження в класі автоматично забезпечує часткове перебалансування спортивного змагання наприкінці кожного сезону. Така система діє як стимулюючий механізм: команди докладають значних зусиль, щоб уникнути покарання (пониження в класі) та отримати винагороду (підвищення в класі). З іншого боку, підвищення/пониження в класі є самобалансуючим процесом з економічної точки зору і призводить до глибоких економічних та фінансових диспропорцій в різних частинах ліги [47]. Натомість професійні ліги в Американській моделі за структурою є закритими, тобто команди, не дивлячись на їх місце в рейтингу, за результатами сезону

залишаються в тій же лізі. Також слабшим командам буде надана перевага під час драфту, в процесі якого команди обирають найбільш перспективних молодих гравців, що дає змогу підтримувати рівновагу між командами Ліги як у фінансових можливостях, так і у спортивній конкуренції [48].

Для європейського спорту типовим є продаж гравців – трансфер, тоді як у Північній Америці на це діють жорсткі обмеження: мобільність гравців у закритих лігах є більш обмеженою, оскільки торгівля за гроші є дуже рідкісним випадком або ж взагалі заборонена (з 1960 року в НФЛ), особливо для суперзірок. Переходи між командами і трансфер гравців, як правило, є бартерним, так що конкуренція між командами за придбання одного і того ж гравця практично відсутня. У європейських відкритих лігах більшість трансферів гравців є операціями з грошовими розрахунками, бартерні угоди є досить рідкісним випадком. Ще однією відмінністю між закритим і відкритим форматом ліг є процедура вступу до неї. У північно-американських лігах для вступу нової команди потрібно сплатити вступний внесок і отримати згоду всіх членів ліги. В європейських відкритих лігах після сплати вступного внеску нова команда повинна пройти весь шлях від нижчої до вищої ліги, що може тривати кілька років і потребує серйозних інвестицій. У закритих лігах заробітна плата та умови праці гравців обговорюються на переговорах між профспілками гравців і власниками клубів. У відкритих лігах Європи з регульованим ринком праці умови при складанні колективних угод є менш формалізованими, а обмеження розміру винагороди для гравців є досить рідкісними. Ще однією відмінністю європейської і американської моделі є територіальне розташування клубів. Якщо у Північній Америці клуби мають право на територію, але за певних умов можуть змінити своє місце розташування, то переміщення клубів у Європі дуже обмежене. У закритій лізі команда користується абсолютною ексклюзивністю на території міста,

де вона є єдиною (у будь-якому виді професійного спорту), якій дозволено організувати ігри вищої ліги. Таким чином кожна команда має монополію на місцевому ринку спортивних шоу. Якщо місцевий ринок перестає бути прибутковим, команда може, за згодою ліги, переїхати на інше місце. У відкритій лізі немає такої географічної мобільності команд; рух команд здійснюється вертикально - з нижчих дивізіонів до вищих і навпаки. Не існує ні територіальної винятковості, ні локальної монополії команди в тому чи іншому виді спорту: у більшості європейських столиць у першому футбольному дивізіоні грає більше однієї команди [46, 47].

Також відмінною є кількість змагань: команди професійних спортивних ліг Північної Америки упродовж сезону беруть участь в одних змаганнях – чемпіонаті Ліги. Команди ж Європейських професійних ліг беруть участь у декількох змаганнях одночасно: чемпіонаті ліги, Кубках, міжконтинентальних змаганнях тощо. Участь у міжнародних змаганнях є дуже характерною для Європи. Ще однією характерною рисою Європейської моделі є інтернаціоналізація, що проявляється у створенні спортивних організацій професійного спорту міжнародного рівня. У професійному спорті ці процеси відбуваються дуже широко, так як мова йде не лише про участь окремих спортсменів у професійних лігах іншої країни, а про створення міжнародних Європейських ліг [27, 49, 64].

Щодо телетрансляцій, об'єднання продажу телевізійних прав на рівні ліги з розподілом доходів між командами є поширеною практикою в закритих лігах. Таким чином, лізі забезпечується монопольне становище на ринку телевізійного спорту. Професійні командні види спорту є єдиною галуззю в США де така картельна поведінка не підпадає під дію антимонопольного законодавства з часу прийняття Закону про спортивне мовлення 1961 року. Щодо відкритих ліг – тут також існує система об'єднання та перерозподілу коштів за телетрансляції, однак існує більше

винятків - наприклад, у Греції права на трансляцію футбольних матчів продаються самими командами [46].

Важливим принципом організації та управління фізичною культурою і спортом в Америці є принцип автономії. Спорт у рамках американської моделі суттєво залежить від стану внутрішнього ринку, його змін, соціальних цінностей і подій, які відбуваються в країні. Стабільне, стійке становище професійного спорту в Америці базується на підвищеному попиті на його основний продукт – видовище. У випадку якщо вид спорту втрачає свою популярність і стає збитковим, він припиняє своє існування і у якості професійного. До основних джерел фінансування клубів належать продаж квитків, прав на пряму трансляцію змагань на телебаченні, дохід від оренди стадіонів, спортивних залів, прибутки від рекламної, спонсорської і комерційно-ліцензійної діяльності, продаж акцій команд та гравців [40].

Діяльність у професійному спорті Європи, на відміну від Америки, регламентується державним спортивним законодавством. На професійних спортсменів поширюються норми ст. 48–73 договору ЄС, присвячені регулюванню трудової, підприємницької та іншої економічної діяльності. Правові основи професійного спорту викладені в статутах відповідних ліг і клубів та зумовлені державним законодавством країни, де функціонує конкретна ліга та специфікою виду спорту [65]. Правовою основою професійного спорту в Європі є Біла книга, прийнята у 2007 році. Це консультативний документ Європейської Комісії, який визначає шість специфічних особливостей, що продовжують формувати ядро європейської спортивної моделі із дня її прийняття і до сьогодні. Кожна із особливостей грає окрему роль, доповнюючи загальну картину сучасного професійного спорту.

1. Пірамідальна структура

У кожній Європейській країні діє структура для кожного виду спорту, що включає чотири інтегровані, взаємозалежні рівні професійних та непрофесійних організацій. Ця структура має вигляд піраміди. В її основі знаходяться значною мірою автономні клуби, які виступають фундаментальними інституціями. На наступному рівні знаходяться регіональні федерації кожної країни. Вони відповідають за організацію змагань між клубами, що входять до їх складу у певному виді спорту. На третьому рівні розташувалися національні федерації. Вони відповідають за нагляд за роботою регіональних федерацій, організацію змагань між клубами з різних регіонів та проведення національних чемпіонатів. Для кожного виду спорту існує окрема національна федерація, яка має монопольне становище в певному виді спорту і повноваження регулювати свою діяльність відповідно до національного законодавства. На вершині піраміди знаходяться європейські федерації, знову ж таки, по одній для кожного виду спорту.

Для художньої гімнастики це Міжнародна Федерація Гімнастики (Federation Internationale de Gymnastique (FIG)). Вона є найстарішою спортивною федерацією світу. 23 липня 1881 року за ініціативою Ніколаса Куперуса, президента Бельгійської гімнастичної асоціації, конгрес у місті Льєж, Бельгія, затвердив рішення про створення Європейської гімнастичної асоціації. Вона мала на меті об'єднати представників трьох країн: Бельгії, Франції і Нідерландів. Поступово кількість країн-учасників розширювалася і вже у 1921 році асоціація реорганізувалася у Міжнародну федерацію гімнастики (FIG) [30].

Основна функція піраміди є сприяння справедливому розподілу доходів між спортивними клубами, що входять до її складу, з метою заохочення масової участі та конкурентного балансу між клубами. А також затвердження управлінських відносин між інституціями.

2. Підвищення та пониження у класі

У відкритій європейській системі підвищення та пониження в класі клуби можуть з року в рік підвищуватися або знижуватися в класі, в основному в залежності від їхніх рекордів по програних матчах. Метою цієї системи є, перш за все, надання малим та середнім клубам більшого шансу на винагороду за заслуги та, загалом, підвищення конкуренції. Ця особливість є ключовою для ігрових видів спорту, які мають декілька ліг та дивізіонів. В художній же гімнастиці розподіл відбувається за віковою категорією: юніорки, сеньйори тощо, а належність клубів до певного класу є менш поширеною.

3. Залучення широких верств населення.

Ще однією особливістю Європейської спортивної моделі є сильна прихильність до добровільного, низового лідерства. Вона яскраво проявляється в художній гімнастиці як у Європі, так і в Україні. Кількість спортивних шкіл та клубів з художньої гімнастики зростає із кожним роком. Випускниці профільних вузів, отримавши диплом, починають власну справу, орендуючи приміщення і відкриваючи набір вихованець. Таким чином у великих містах на сьогоднішній день у кожному районі працює від 1 до 5 клубів, що надають дівчатам спортивні послуги сфери художньої гімнастики.

4. Міжнародні змагання.

Під цим принципом Європейська комісія вбачає спортивні змагання як альтернативу конфлікту, враховуючи психологічну схильність людей протистояти один одному.

5. Негативні аспекти

Остання з п'яти характеристик Європейської спортивної моделі відверто визнає негативні аспекти конкуренції, особливо як побічний продукт зусиль, спрямованих на формування національної ідентичності. Зокрема, в Консультативному документі Європейської Комісії визнається,

що формування національних ідентичностей часто надихає ультранаціоналізм, расизм, нетерпимість і хуліганство, пов'язані зі спортивними подіями.

Підводячи підсумки, можемо стверджувати, що Європейська та Американська моделі професійного спорту мають суттєві відмінності та розвиваються кожна в своєму напрямку, незалежно одна від одної. Однак можна виділити і спільні риси між цими двома кардинально різними підходами до професійного спорту. Основною такою спільною рисою є заохочення до конкуренції і її підтримка на належному рівні. В обох моделях наявні головні принципи конкуренції: рівність команд і невизначеність результату, що і робить спортивне видовище таким цікавим для глядача по обидва боки Атлантики [6, 56].

1.3 Ознаки професіоналізації виду спорту

Однією із ключових тенденцій, яка характерна на сучасному етапі для розвитку олімпійського спорту є його професіоналізація [32].

Перші започаткування професійного спорту у Європі локалізувалися на території Греції, де в 5-6 столітті до нашої ери зародилися ознаки професійного спорту. Процес професіоналізації давньогрецького спорту характеризувався підвищенням видовищності змагань, зростанням привілеїв для спортсменів, поширенням практики купівлі і найму атлетів, появою атлетичних гільдій, прототипів професійних спортивних клубів. Таким чином, початок 18 століття відзначається появою ознак професіоналізації стосунків спортсменів із клубами в певних видах спорту, серед яких теніс, футбол, бокс і веслування. Однак відсутність єдиних правил змагань, брак систематичності їх проведення та організаційних і управлінських структур, що контролювали б процес розвитку дає привід говорити лише про хаотичне й епізодичне існування ознак професійного спорту [28].

Поняття професійного спорту в Україні сформульовано у статті 38 Закону "Про фізичну культуру і спорт". Згідно з частиною першою даної статті професійний спорт визначається як комерційний напрям діяльності у спорті, що пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку [34].

Критерієм визначення професіоналізму у спорті прийнято вважати наявність трудових взаємовідносин між роботодавцем і спортсменом [9]. Така форма взаємовідносин затверджується у формі контракту. Ця ознака вважається головною відмінністю професійного спорту від олімпійського. Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів [33].

1.4 Характеристика професійного спорту в Україні з часів набуття незалежності до сьогодні

В Україні розвиток спорту в цілому та професійного спорту зокрема розпочався як наслідок після здобуття Україною незалежності у 1991 році. Це зумовило необхідність докорінно змінити спорт вищих досягнень, у першу чергу його організаційні основи. Почалося масове розгортання процесів професіоналізації спортивної діяльності.

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні за часів незалежності, сприяють розширенню економічної самостійності суб'єктів професійного спорту. Це у свою чергу призводить до створення професійних спортивних об'єднань, підвищення юридичної самостійності федерацій та зміни статусу професійних клубів. Починається процес формування організаційних, правових, економічних засад українського професійного спорту, на основі яких створюються перші професійні спортивні об'єднання. Українські вчені Платонов та Гуськов [9] виділяють

два напрямки розвитку професійного спорту в Україні з перших років незалежності: перехід висококваліфікованих українських спортсменів до іноземних професійних клубів та масовий перехід іноземних спортсменів до складу вітчизняних команд. Щодо першого напрямку, каталізатором його поширення виступили значні труднощі, з якими зіштовхнулись суб'єкти українського професійного спорту. До них можна віднести слабку матеріальну базу, посилення криміналізації, недостатнє фінансування професійних спортсменів та їх тренерів тощо. Ці труднощі зумовили від'їзд багатьох українських спортсменів за кордон. Із метою утримання спортсменів у команді, контролю за ними, а також для вирішення спірних питань починає застосовуватися нова для України форма найму спортсменів – укладання контрактів. У якості зразку під час підписання контрактів із вітчизняними спортсменами використовувалася закордонна система укладення контрактів, що призводило до виникнення великої кількості протиріч між положеннями відповідних контрактів та українським трудовим і цивільним законодавством. При цьому в основі укладення контрактів лежали не розмір заробітної плати, не права і не інтереси професійних спортсменів, а виключно їхні обов'язки. Другим напрямком розвитку професійного спорту в Україні став що масовий перехід іноземних спортсменів до складу вітчизняних команд. Він почав активно проявлятися в другій половині 1990-х років. Величезну роль тут відіграли прийняті українськими федераціями з різних видів спорту нормативні документи, які не обмежували кількість іноземців, що мають право приймати участь у чемпіонатах України [38, 41].

Окрім такої цілеспрямованої нормотворчої діяльності, основним результатом реформ у сфері фізичної культури і спорту став перерозподіл повноважень між суспільними та державними органами управління. Роль держави в управлінні спортом змінилася таким чином, що відбувся перехід від командно-адміністративної системи управління до прийняття

законодавчих актів, участі в розвитку і фінансуванні спорту в нових умовах. Все це ініціювало появу перших спортсменів-професіоналів, зміну ставлення до професійного спорту загалом.

Щодо поняття «професійний спортсмен», його було визначено у рамках Модельного закону про професійний спорт, який було прийнято на 28 пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасників СНД [25]: «Це фізична особа, для якої заняття професійним спортом є основним видом діяльності, що уклала трудовий договір у сфері професійного спорту (контракт про спортивну діяльність) і одержує винагороду (включаючи заробітну плату) за підготовку до спортивних змагань, участь у них і показані результати». Процитоване поняття можливо було б внести і до законодавства України з певними змінами і допрацюваннями [24].

У рамках європейської інтеграції в Україні проходять процеси імплементації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Так, Законом України "Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 р. задекларовано поетапне прийняття та впровадження нормативно – правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу. Цей факт підкреслює важливість вивчення правового поля європейського професійного спорту для подальшого проведення відповідних реформ [29].

Варто зазначити, що перехід України до ринкових відносин суттєво позначився на спортивній галузі, виступивши каталізатором процесу формування галузі професійного спорту. Указом Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004 "Про національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту" [36], що являє собою систему концептуальних ідей і поглядів на роль, організаційну структуру та завдання фізичної

культури і спорту в Україні на період до 2016 року з урахуванням стратегії розвитку держави та світового досвіду, держава сприяє і створює умови для подальшого розвитку професійного спорту на комерційних засадах.

Так, спираючись на Європейську систему, очевидно, що комерційні структури мають бути основним суб'єктом у розвитку й підтримці професійного спорту та у формуванні для нього відповідної ресурсної бази. Інакше кажучи, комерційному сектору потрібно стати головним суб'єктом, що фінансуватиме професійний спорт. На сьогоднішній день, рамки соціалістичної організації економіки не можуть забезпечити професійному спорту, що лише нещодавно розпочав свій розвиток, стійку організаційно-правову модель його економічного забезпечення [45].

Попри те, що в Україні діє сформоване законодавство, яке регулює діяльність сфери фізичної культури і спорту, саме у правовому регулюванні професійного спорту простежуються певні недоліки. Характерні особливості правовідносин у спорті наштовхують на думку, що в Україні назріла необхідність виділити спортивне право серед інших правових галузей. До його кола належитимуть відносини у сфері професійного спорту в Україні. Багатогалузевість правового регулювання суспільних відносин у сфері професійного спорту та розпорошеність правових норм у нормативно-правових актах цієї сфери підкреслюють необхідність прийняття спеціалізованого Закону України «Про професійний спорт». В такому випадку він мав би перспективу визначити правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері професійного спорту, закріпити правовий статус професійних спортсменів, їхні права, обов'язки, гарантії та відповідальність. Також такий закон окреслив би роль органів публічного адміністрування у цій сфері, врегулював спори між суб'єктами професійного спорту тощо [33].

1.5 Проблеми та перспективи професіоналізації гімнастики художньої в Україні

Беручи до уваги більш ніж 100-річну історію розвитку професійного спорту у світі, можна зробити висновок, що далеко не кожен вид спорту має шанс розвиватися на професійній основі, а тільки ті, які викликають великий інтерес у широкого кола глядачів, медіа, засобів масової інформації та спонсорів. Характерно, що спрямованість до максимальної соціально-економічної ефективності, естетичності та видовищності на сьогоднішній день є не менш важливою складовою спорту, ніж спортивний результат [3].

З 1991 року в Україні у якості професійних почали свій розвиток такі види спорту як футбол, баскетбол, волейбол, хокей, бокс, теніс, деякі види єдиноборств [4].

Гімнастика художня ж розпочала свій шлях входження в сферу професійного спорту значно пізніше, починаючи із 2007 року. Це полягало у початку створення професійних клубів, проведенні клубних чемпіонатів України, сезонних від'їздах висококваліфікованих гімнасток в професійні клуби Італії.

Потенційні перспективні кроки для професіоналізації гімнастики художньої в Україні передбачають спільний напрямок із іншими видами спорту. Так, процес професіоналізації означає поступові і злагоджені зміни, які дозволять зберігати стабільність законодавства і всієї правової системи з орієнтацією на найкращі світові практики, але в рамках існуючої системи. На початковому етапі основна роль належатиме Міністерству Молоді і Спорту. Тому що саме міністерство є органом, що може формувати політику, міністр у складі уряду, який ухвалюватиме нормативно-правові акти, ініціюватиме зміни до законодавства. Після 3-4 років частину функцій можна буде передати в агентство спорту, іншу частину виконуватимуть інші органи - наприклад, Національний

олімпійський комітет та федерації. Управлінська спроможність інститутів громадянського суспільства, а саме спортивних федерацій має підвищитися. Вони мають брати на себе відповідальність за реалізацію політики, яка їм буде делегована від держави. Після цього можна буде скоротити чисельність апарату міністерства. Також одним із кроків професіоналізації є перехід від ДЮСШ до клубної системи. На перших етапах не обов'язково скасовувати ДЮСШ, достатньо поставити їх в рівні умови із клубами, зробити суб'єктами господарської діяльності. Таким чином у них буде можливість довести, що на спортивному ринку послуг вони мають можливість конкурувати. Потім порівняти з клубами і побачити результат. В такому випадку є висока вірогідність того, що ДЮСШ, маючи досвід роботи і матеріально-технічну базу, з часом перейдуть на клубну систему [2].

Висновки до розділу 1

У рамках першого розділу було проаналізовано літературні та інтернет джерела, що дозволило виявити особливості професійного спорту як соціального явища, окреслити характерні риси Європейської та Американської моделей професійного спорту, визначити головні ознаки професіоналізації виду спорту, охарактеризувати професійний спорт України з часів незалежності і до сьогодні, а також виокремити основні проблеми та перспективи професіоналізації гімнастики художньої на думку авторів.

Особливістю професійного спорту як соціального явища є те, що він виступає своєрідною мікромоделлю суспільства, віддзеркалюючи його цінності, вірування та норми. Маючи великий вплив на такі важливі сфери життя соціуму як політика, релігія, економіка професійний спорт виступає, певною мірою, соціальним феноменом.

Європейська та Американська моделі професійного спорту обидві активно розвиваються в умовах сьогоднішнього та мають свої особливості, відрізняючись одна від одної у багатьох напрямках. На думку авторів літератури, Європейська модель є більш перспективною у якості орієнтира для професіоналізації спорту в Україні, зокрема і гімнастики художньої за рахунок географічної близькості і культурної схожості.

Головною ознакою професіоналізації виду спорту автори вважають наявність контрактів та комерційної складової у відносинах між спортсменом та клубом, лігою чи федерацією.

Аналіз джерел щодо розвитку професійного спорту України з часів незалежності і до сьогодні дає підстави стверджувати, що не дивлячись на активний розвиток після здобуття незалежності та відносно високий рівень професіоналізації окремих видів спорту як, наприклад, футбол, нормативно правова база регулювання професійного спорту в Україні потребує реформації і допрацювання. Чітко прописані у законодавстві

країни відносини між спортсменом-професіоналом і клубом дасть можливість вивести професійний спорт України на вищий рівень.

Думки авторів щодо основних проблем та перспектив професіоналізації гімнастики художньої в Україні тісно пов'язані з недоліками розвитку професійного спорту на сьогоднішній день та наявністю дитячо-юнацьких спортивних шкіл як державних структур на спортивному ринку, що сповільнює процес розвитку клубної системи у даному виді спорту.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1 Методи дослідження

В ході проведення дослідження процесу професіоналізації гімнастики художньої в системі європейського спорту та, зокрема, в Україні було використано наступні методи:

- науково-методичний аналіз, синтез та узагальнення літературних та інтернет джерел;
- метод порівняння;
- метод контент-аналізу
- експертне опитування
- інтерв'ювання.

2.1.1 Науково-методичний аналіз, синтез та узагальнення літературних та інтернет джерел

Науково-методичний аналіз, синтез і узагальнення літературних та інтернет джерел здійснювався з метою дослідження наявних робіт авторів з обраної тематики, обґрунтування мети і завдань дослідження. Проаналізована науково-методична література та джерела, в яких відображені питання щодо засад функціонування професійного спорту на території різних країн, стану його розвитку в Україні та подальших перспектив професіоналізації гімнастики художньої як виду спорту. Це дозволило підкреслити актуальність обраної теми дослідження. Всього було проаналізовано 69 літературних джерел, з яких 23 є зарубіжними. Частина джерел представлена законами та нормативно-правовими документами [12,13,14], конституціями обраних для аналізу країн [19,20,21] та офіційними сайтами федерацій [30,31].

2.1.2 Метод порівняння

Метод порівняння застосовувався мною на кожному етапі написання кваліфікаційної роботи. В основі її мети та завдань закладені такі основні

порівняння як європейська і американська модель професійного спорту, функціонування професійного спорту на сьогоднішній день в Україні та провідних Європейських державах, а також рівень професіоналізації гімнастики художньої як виду спорту в Україні та країнах-лідерах з розвитку клубної системи Європи.

2.1.3 Контент-аналіз

Метод контент-аналізу в рамках дослідження застосовувався при аналізі офіційних сайтів федерацій гімнастики художньої різних країн: Італії, Іспанії, Португалії та України. За допомогою цього методу вдалося виявити особливості організації, управління видом спорту в країні, документи і закони, на які спирається гімнастика художня країн тощо.

2.1.4 Експертне опитування

Експертне опитування в рамках дослідження здійснювалося з метою аналізу думки фахівців, власників спортивних клубів з гімнастики художньої стосовно актуального рівня професіоналізації гімнастики художньої в Україні та Європі, їх досвіду роботи у даній сфері, основних труднощі, з якими їм довелося зіштовхнутися. В експертному опитуванні взяли участь 5 власників клубів з гімнастики художньої в Україні.

2.1.5 Метод інтерв'ювання

Інтерв'ювання гімнастки збірної команди України Мелешук Єви Андріївни дозволило глибше проаналізувати сучасний стан клубної системи Європи та України, основні переваги та недоліки участі у них з боку спортсменок. Аналіз практичного досвіду діючої спортсменки доповнив теоретичну інформацію з положень та документів знаннями практичної сторони функціонування клубної системи в різних країнах.

2.2 Організація дослідження

Робота над моєю кваліфікаційною роботою проходила у 4 етапи:

I етап (жовтень 2022 року - грудень 2022 року) — вибір теми дослідження, формування мети та задач, аналіз наявних наукових робіт

даної тематики, обрання основних методів дослідження, пошук та аналіз теоретико-методичної літератури та інтернет джерел, робота над першим розділом.

II етап (січень - липень 2023 року) — детальний аналіз правил з виду спорту, статутів федерацій гімнастики України та країн-лідерів серед клубної системи Європи та інших нормативно – правових документів, що регулюють роботу клубної системи. Проведення інтерв'ю та експертного опитування, робота над другим та третім розділами.

III етап (серпень - вересень 2023 року) — робота над четвертим розділом кваліфікаційної роботи, опис результатів експертного опитування та проведеного інтерв'ю.

IV етап (жовтень - грудень 2023 року) — оформлення чотирьох розділів кваліфікаційної роботи та додатків, написання п'ятого розділу та висновків, підготовка до захисту.

РОЗДІЛ 3

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЛІДЕРІВ У ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ

В межах Європейської моделі організації фізкультурно-спортивної діяльності існує відчутна різниця між країнами в питаннях регулювання, фінансування, організації клубів та клубних чемпіонатів тощо. Наприклад, одним із факторів, що є індивідуальним для різних країн є міра державної участі в управлінській діяльності. До умовної першої групи входять країни, які на федеральному рівні мають окремий спеціалізований орган власне державного управління спортом. Іншу групу складають країни, що не мають такого органу в галузі спорту. Державною структурою управління в цих країнах є підрозділ (управління, департамент тощо) у межах якого-небудь великого міністерства. До цієї групи, наприклад, відноситься Італія як одна із найуспішніших країн у сфері професіоналізації гімнастики художньої, що має власну діючу клубну систему та клубні чемпіонати.

3.1 Характеристика італійської професійної гімнастики художньої

На сьогоднішній день, Італія є одним із лідерів розвитку професійної моделі гімнастики художньої в Європі. Саме на Італійські клубні змагання найчастіше запрошують гімнасток інших країн для участі у чемпіонатах та підвищення рейтингу і видовищності виступів певного клубу.

3.1.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Італії

Як вже зазначалося, Італія належить до групи країн, що існують без окремого державного органу управління спортом. Натомість більшість функцій в галузі управління спортом передано державою громадським організаціям - Конфедерації спортивних федерацій та Національному

Олімпійському комітету Італії (CONES). Подібна модель характерна також, наприклад, для Бельгії і Люксембургу. Значний відсоток відповідальності за розвиток та управління спортом в Італії лежить на регіональній владі [11].

Щодо історичного аспекту, варто зазначити, що значний внесок у розвиток та укріплення професійного спорту країни вніс Закон "Правові основи відносин між спортивними організаціями і професійними спортсменами" від 23 березня 1981 року [59]. Він суттєво конкретизував умови та саму процедуру укладання спортивного контракту між професійними спортсменами та клубами. Також закон скасував ряд встановлених обмежень прав спортсменів, вніс гарантії стосовно охорони здоров'я професійних спортсменів, врегулював порядок вирішення спортивних суперечок, вніс вимоги до медичного забезпечення спортсменів, вперше закріпив вимогу до обов'язкового страхування професійних спортсменів при нещасних випадках або смерті, спричинених та обумовлених заняттям спортом. Закон вніс відповідні вимоги щодо пенсійного забезпечення професійних спортсменів після закінчення спортивної кар'єри. На сьогоднішній день діє оновлений законодавчий декрет № 36 від 28 лютого 2021 року - Імплементация статті 5 Закону № 86 від 8 серпня 2019 року про реорганізацію та реформування положень про професійні та аматорські спортивні організації та спортивну роботу [50].

Закони Італії "Про заходи у області незаконних парі та ігор і про забезпечення належної поведінки по час спортивних заходів" (від 13 грудня 1989 р.), "Заходи по боротьбі з проявами насильства і допінгом в спорті (від 28 листопада 2001 р.), "Невідкладні заходи щодо запобігання та припинення насильства під час футбольних змагань" (від 8 лютого 2007 р.) спрямовані на забезпечення безпеки під час проведення спортивних заходів та боротьбу з негативними впливами на чистоту спорту [15, 26].

В Конституції Італії ст. 117 також зазначено, що регулювання спорту відноситься до спільного ведення держави і регіонів, проте не містить жодних норм, які б розкривали повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у цій сфері [20]. Верховний суд Італії у 1978 році вніс певні положення щодо автономії спортивних організацій, затвердивши за ними право на прийняття адміністративних і нормативних актів. Однак правова доктрина Італії стверджує, що «регламентування спортивного порядку не йде далі технічних норм, які стосуються складу і діяльності дисциплінарних органів у спорті...» [43].

3.1.2 Організаційна структура професійного спорту Італії на прикладі гімнастики художньої

В Італії за розвиток гімнастики художньої відповідає Італійська Федерація гімнастики - Federazione Ginnastica d'Italia (FGI). Історія її заснування датується 1869 роком у місті Венеція. Це була перша спортивна федерація створена в Італії. Має свою національну штаб-квартиру в Римі. FGI є членом компетентних міжнародних організацій, таких як FIG - Міжнародна федерація гімнастики та UEG - Європейський гімнастичний союз, визнана CONI - Національним олімпійським комітетом Італії та МОК - Міжнародним олімпійським комітетом. Вона є єдиною національною, визнаною міжнародними організаціями федерацією гімнастики в Італії. Всього Федерація регулює 7 дисциплін: 4 олімпійські секції (Спортивна гімнастика чоловіча, спортивна гімнастика для жінок, художня гімнастика та стрибки на батуті) і 3 неолімпійські секції (гімнастика для всіх, аеробна гімнастика, здоров'я та фітнес). FGI проводить відповідні чемпіонати зі спортивної гімнастики, гімнастики художньої, аеробіки, гімнастики для всіх та стрибків на батуті.

Основними прописаними цілями FGI є сприяння фізичному вихованню та охорона фізичного та спортивного добробуту італійців. Також розвиток аматорської гімнастичної діяльності, забезпечення

підготовки спортсменів та спортсменок вищої спортивної майстерності до участі в Олімпійських іграх, інших міжнародні і національних змаганнях. Підтримка всіх структур і членів федерації у досягненні федеральних цілей, визнаючи та посилюючи роботу автономних утворень. Федерація включає в себе 20 обласних комітетів розташованих і різних містах по всій Італії.

У складі FGI гімнастика художня знаходиться з 1970 року, коли була вперше визнана офіційним напрямком діяльності Федерації.

3.1.3 Правила та система змагань італійської гімнастики художньої

Італійська система змагань передбачає типовий поділ змагань залежно від технічного рівня складності та рівня членства на низький (SMALL), базовий (BASE), середній (MEDIUM), великий (LARGE), просунутий (ADVANCED) та супер (SUPER). Кожному рівню, як і в українській системі, відповідають певні змагання (від внутрішньоклубних до Олімпійських ігор). Найвищим рівнем Італійських змагань з гімнастики художньої є національний чемпіонат. Участь у Національному чемпіонаті з художньої гімнастики визначається за умовами класифікації на регіональних та обласних змаганнях. Кваліфікація до національного чемпіонату передбачає відбір 15 кращих спортсменок у кожній категорії та кожному предметі +1 гімнастка/група/команда від кожного клубу-учасника, які не пройшли кваліфікацію.

Тренери, присутні на змагальному полі, спортсмени-учасники змагань та технічний відповідальний зобов'язані мати членську картку федерації [55] та бути акредитовані на Національному рівні під загрозою заборони на відвідування змагальної зони. На змагальному полі має бути не більше двох тренерів від клубу. Перед початком Національного етапу національна технічна комісія залишає за собою право перевірити записи та документи спортсменів. Регіональний етап чемпіонату повинен бути проведений за 30 днів до дати проведення національного етапу. Після

цього в обов'язковому порядку необхідно, щоб рейтинги відбіркових етапів були завантажені на портал федерації не пізніше, ніж через два дні після закінчення заходу.

До програми змагань художньої гімнастики жінок входить індивідуальна програма, групова програма та командна програма. В той час як чоловіча програма змагань з гімнастики художньої включає лише індивідуальну програму. Також у правилах передбачені програми з гімнастики художньої для спортсменок з інвалідністю (індивідуальна програма, групова програма, командна програма).

Щодо вікових категорій, віковий поділ як жіночої, так і чоловічої програми включає категорії Новачок (Lupette/i), Учениця (Allieve/i), Юнацтво (Junior), Старші (Senior) та Майстри (Master). Розподіл категорій для групових та командних програм відбувається за категоріями від 1 до 4 категорії по віковому критерію.

Зазначено, що кількість членів команди повинна відповідати наступним параметрам:

- Склад команди на Малому рівні: від 4 до 8 гімнасток/тів.
- Склад команди для всіх інших рівнів: від 3 до 6 гімнасток/тів.

Індивідуальні, групові та командні програми передбачені для всіх категорій та рівнів. Учасники індивідуальних програм Базового, Середнього, Великого, Просунутого та Супер рівня можуть також брати участь у парних та командних програмах і навпаки. Кожен спортсмен може виконати максимум три вправи загалом. Це може бути різна комбінація із індивідуальних, командних та групових виступів. Для гімнасток, які також беруть участь у програмі для людей з обмеженими можливостями, вправи, виконані в цій програмі, не будуть зараховані до 3 вправ. Іншими словами, цим гімнасткам завжди буде дозволено виконати максимум 3 вправи плюс вправи в якості гідів.

При оцінюванні жіночої індивідуальної програми складається три рейтинги результатів для кожної категорії та рівня наступним чином:

- абсолютний рейтинг, що визначається сумою балів за дві виконані вправи в програмі;

- два окремі рейтинги оцінювання за кожний предмет.

Чоловіча індивідуальна програма так само передбачає 3 рейтинги для кожної категорії та рівня для кожного предмета.

У кожній категорії призи будуть вручені тільки першим 3 спортсменам, які посіли перші 3 місця, незалежно від кількості учасників.

У разі рівності балів, переможцем стає наймолодша гімнастка в молодших категоріях і найстарша гімнастка в категоріях Юніори, Старші та Майстри.

За вимогами обов'язковою є наявність килима розміром 13x13 м. Стандарти та характеристики кожного предмету визначені в Правилах спорядження F.I.G [67].

3.2 Характеристика іспанської професійної гімнастики художньої

Гімнастика художня як професійний напрямок спорту також активно розвивається в Іспанії. Характерною рисою іспанського напрямку гімнастики є те, що на ряду із жіночою гімнастикою художньою в країні швидкими темпами розвивається чоловічий напрямок. Історія виникнення і розвитку іспанського напрямку гімнастики художньої серед чоловіків датується серединою 2000-х років. На сьогоднішній день Іспанія є лідером серед інших країн разом із Францією. Характерною рисою даного напрямку є відсутність адаптації правил, однаковий зміст та форма виду спорту у жіночій та чоловічій дисциплінах. Гімнасти та гімнастки змагаються за діючими правилами FIG. Такий підхід є дуже відмінним від японського напрямку, де чоловіча та жіноча програма суттєво відрізняються, створюючи таким чином окрему дисципліну чоловічої

гімнастики художньої зі зміненими правилами та умовами змагань. На сьогоднішній день, чоловіки даної дисципліни в Іспанії змагаються лише в індивідуальній першості, поки що не беручи участі в групових вправах [1].

3.2.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Іспанії

На відміну від Італії, Іспанія відноситься до першої групи країн, що на державному рівні мають окремий спеціалізований орган управління спортом. У випадку Іспанії це Міністерство освіти, культури і спорту. До його повноважень входить сфера фізичної культури, спортивної медицини, масового спорту, спортивної освіти, створення та реалізації спортивних програм у навчальних закладах різного рівня і, в тому числі, управління професійним спортом. Незважаючи на це, в іспанському законодавстві чітко зазначається недопустимість порушення автономії спортивних клубів. Національний Олімпійський комітет у сфері розвитку спорту вищих досягнень відіграє зазвичай другорядну роль, а у розвитку масового спорту практично не бере участі взагалі. Фактично управління спортом тут здійснюється національними федераціями з видів спорту при координуючій участі держави. При цьому, значний відсоток роботи з управління фізичною культурою і спортом в Іспанії, враховуючи значну автономію спортивних клубів, беруть на себе органи місцевого самоврядування. Затвердження закону, що стосується місцевого самоврядування, стимулювало підвищення ролі органів місцевої влади в цій сфері. Розвиток органів місцевої влади в Іспанії призвів до формування в країні так званої «змішаної» моделі управління фізичною культурою і спортом. Так, Конституція Іспанії в пункті третьому статті 43 затверджує обов'язок органів державного управління розвивати спортивну освіту. Однак пункт дев'ятнадцять статті 148 ті ж самі обов'язки покладає на

органи місцевого самоврядування [19]. Такий поділ однакових обов'язків знайшов відображення у нормативно-правових актах про фізичну культуру і спорт, що передбачають виконання органами місцевого самоврядування окреслених повноважень сфери фізичної культури і спорту при взаємодії з державною владою, спортивними об'єднаннями і клубами.

Тобто можна говорити про те, що визначальною тенденцією сфери управління спортом в сучасній Іспанії є тенденція до децентралізації. На місцевому рівні така змішана модель управління спортом реалізується шляхом передачі управління відповідними спортивними об'єктами клубам. Це скорочує витрати коштів на утримання таких об'єктів із місцевих бюджетів та забезпечує єдність управління спортивними клубами і спортивними спорудами. Така модель, безумовно, сприяє розвитку зокрема професійного спорту. До того ж, органами місцевого самоврядування проводиться нагляд і контроль за експлуатацією цих об'єктів з метою перевірки відповідності їх фактичного використання визначеним нормативними-правовими актами цілям [11, 43].

Також окремі питання професійного спорту в Іспанії законодавчо регулюється Королівськими декретами. Так, стаття п'ята Королівського декрету передбачає можливість встановлення для спортсменів випробувальних термінів при укладенні трудових договорів у сфері спорту. Згідно з положеннями Королівського Декрету № 1006/1985 «Про регулювання особливих трудових відносин професійних спортсменів» від 26.06.1985, у статті 9 фіксується тривалість робочого дня спортсмена в рамках індивідуального чи колективного трудового договору, а стаття 10 встановлює обов'язок наявності вихідних днів [15, 66].

3.2.2 Організаційна структура професійного спорту Іспанії на прикладі гімнастики художньої

Основним громадським органом, який займається розвитком та популяризацією гімнастики художньої в Іспанії є королівська федерація гімнастики Іспанії (Royal Spanish Gymnastics Federation - RSGF) [53]. Її штаб-квартира знаходиться в Мадриді, а нинішнім президентом є Хесус Карбальо. Заснована у 1899 році як Іспанська гімнастична федерація, вона є другою найстарішою федерацією в Іспанії, після велосипедної. В RSGF входять 19 регіональних федерацій. Вона представляє 5 гімнастичних видів спорту: спортивна гімнастика (чоловіча та жіноча збірні зі спортивної гімнастики), гімнастика художня (національні збірні команди), стрибки на батуті, спортивна аеробіка та акробатика. В перелік основних обов'язків королівської федерації входить:

- Процес організації та проведення змагань як національного, так і міжнародного рівнів;
- Співпраця із регіональними федераціями;
- Ведення реєстру спортивних клубів;
- Ліцензування тренерів, спортсменів та суддів;
- Затвердження календаря змагань;
- Співпраця з іншими національними федераціями та міжнародною федерацією гімнастики художньої;
- Проведення семінарів та акридетацій суддів різних категорій;
- Популяризація виду спорту в країні та за її межами;
- Пошук та залучення спонсорів, зовнішніх джерел фінансування.

3.2.3 Правила та система змагань іспанської гімнастики художньої

В Іспанії діючою є клубна система організації гімнастики художньої. Для отримання права участі у змаганнях або їх організації

клуб має бути занесений у реєстр федерації. Правилами, що регламентують підготовку й безпосередню участь спортсменів та спортсменок у змаганнях, є офіційні правила міжнародної федерації гімнастики з гімнастики художньої [1]. Гімнасти та гімнастки беруть участь в індивідуальній першості, розподілені за певними віковими категоріями:

- Пре- юніори (Pre-junior), віком до 12 років;
- Юніори (Junior), віком з 12 до 15 років;
- Сеньйори (Senior), віком з 16 років.

Основні характеристики інвентарю, з яким гімнасти виконують вправи, мають повністю відповідати стандартам, прописаним у правилах змагань міжнародної федерації гімнастики художньої:

- скакалка (Синтетичний матеріал, довжина, що регулюється відповідно до зросту спортсменів);
- обруч (Розмір: внутрішній діаметр від 80 до 90 сантиметрів, вага: 300 грамів, синтетичний матеріал);
- м'яч (Розмір: 18.5 сантиметрів у діаметрі, 450 грамів ваги, гумовий матеріал);
- булави (Розмір: 44 сантиметри, вага від 150 грамів кожна, матеріал каучуковий, синтетичний або змішаний);
- стрічка (Довжина: 6 метрів, стандартна паличка та карабін для прикріплення).

3.3 Характеристика португальської професійної гімнастики художньої

Професійний спорт в Португалії звернув на себе увагу тому, що багато англомовних літературних та інтернет джерел присвячуються йому у порівнянні з іншими країнами. Автори описують структуру, управління професійним спортом Португалії, його особливості, переваги та недоліки.

Саме це підштовхнуло мене до рішення розглянути рівень професіоналізації португальської гімнастики художньої. І хоча Португалія не часто з'являється в топі лідерів на міжнародних змаганнях, однак регулярно бере в них участь і має своїх представниць як в індивідуальній, так і груповій програмах.

3.3.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Португалії

Португалія разом із Іспанією відноситься до першої групи країн і на державному рівні має окремий спеціалізований орган управління спортом, Державний секретаріат спорту.

Історія зародження професійного спорту в цій країні датується серединою ХХ століття. Деякі автори згадують, що професійний спорт існує у Португалії з 40-50-х років. Державне ж визнання органами влади він отримав у 1960 році, коли професійні спортсмени були визначені як ті, хто отримував заробітну плату за свою спортивну діяльність. Нова Конституція Португальської Республіки 1976 року, що стала результатом перевороту в політичному режимі, закріпила спорт як індивідуальне право, надавши йому значного нормативного значення. Закон 1/90, від 13 січня запровадив низку нововведень, що стосуються професійного спорту, внаслідок чого було опубліковано кілька інших законів, що регулюють різні аспекти професійного спорту.

У 1990 році, з публікацією першого рамкового закону про спортивну систему, регулювання професійного спорту значно розвинулося. Цей закон встановлює загальні принципи спортивної системи і однією з його цілей була автономна розбудова та регулювання професійного спорту по відношенню до непрофесійного. Ця автономія була представлена у трьох сферах: спортсмен, клуб і федерація. Що стосується спортсмена, рамковий закон запроваджує зобов'язання конкретних правових положень регулювати відносини у професійному спорті між спортсменами та їхніми

роботодавцями. По суті професійний спортсмен став таким же працівником, як і багато інших у різних сферах, хоча і з деякими особливостями, що стосуються трудових договорів та системи соціального забезпечення [60].

Конституція Португалії, а саме статті 64, 70, 79 та 228 детально регламентують питання сфери спорту в цілому та професійної сфери зокрема. Так, вона передбачає обов'язок держави співпрацювати із навчальними закладами різних рівнів і спортивними асоціаціями, стимулюючи та підтримуючи заняття фізичною культурою і спортом серед населення [21,41].

Деравне регулювання сфери спорту в Португалії здійснюється через Міністра Президії Ради Міністрів, якому допомагає Державний секретар у справах молоді та спорту. Роль уряду в спорті полягає у створенні основи, на якій можуть розвиватися всі види спортивної діяльності, а також у створенні технічних і матеріальних умов для розвитку спорту.

До неурядових суб'єктів професійного спортивного руху Португалії відносяться такі організації:

1. Спортивні клуби

Спортивні клуби ("clubes desportivos") в Португалії є приватними організаціями, метою яких є організація, просування та нагляд за спортивною діяльністю на основі членства. Спортивні клуби, які не беруть участі у професійних спортивних змаганнях, утворюють асоціації з некомерційними цілями.

2. Спортивні товариства

Спортивними товариствами ("sociedades desportivas") вважаються приватні корпорації, зареєстровані як приватні товариства з обмеженою відповідальністю, метою яких є участь в одній спортивній дисципліні, у змаганнях професійного характеру, просування та організація спортивних

видовищ. Відповідно до закону, спортивні товариства можуть виникати в результаті:

- Перетворення клубу, який бере участь або має намір брати участь у професійних змаганнях;
- "юридичної персоналізації" команд, які вже беруть, або ж мають намір брати участь у професійних змаганнях;
- Первинне утворення, яке не є результатом перетворення клубу або "юридичної персоналізації команд".

3. Спортивні федерації

Спортивна федерація ("federacao desportiva") в Португалії – це приватна юридична структура, яка об'єднує спортсменів, клуби та групи клубів, які зазвичай називаються "асоціаціями" ("associacoes"). Вона реєструється в рамках правової системи неприбуткової асоціації та переслідує на національному рівні подібні цілі і завдання як і федерації будь якої країни (популяризація виду спорту, здійснення антидопінгової діяльності, представлення інтересів своїх членів та спортсменів у відносинах з органами державної влади, представляти свої види спорту на міжнародному рівні від країни, також забезпечення участі збірних команд на міжнародних змаганнях). Розрізняють "федерації з одного виду спорту" ("federacoes unidesportivas") та спортивні федерації з кількох видів спорту ("federacoes multidesportivas"). Переважна більшість португальських спортивних федерацій мають "статут суспільного спортивного інтересу" ("estatuto de utilidade publica desportiva"), який є інструментом, за допомогою якого держава наділяє федерацію повноваженнями здійснювати, у відповідних межах, регуляторні дії, дисциплінарні повноваження та інші рішення публічного характеру, що можуть бути направлені на розвиток і популяризацію виду спорту, а також вирішення питань на регіональному рівні.

4. Професійні ліги

Федерації з одного виду спорту, що проводять спортивні змагання професійного характеру, об'єднуються в одну професійну лігу ("liga professional"). Вона має статус неприбуткової асоціації, наділена правосуб'єктністю та адміністративною, технічною і фінансовою автономією. Професійна ліга, до складу якої в обов'язковому порядку входять спортивні клуби та спортивні компанії, які беруть участь у професійних змаганнях, розвиває компетенції, пов'язані зі змаганнями професійного характеру. Їх основні завдання полягають у:

- Організовувати та регулювати змагання професійного характеру, дотримуючись технічних правил, визначених відповідними національними або міжнародними федераціями;
- Виконувати нагляд, контроль та моніторинг за своїми членами у рамках, передбачених законом або відповідними підзаконними актами та положеннями;
- Визначати спортивні, фінансові та організаційні вимоги щодо доступу до професійних змагань.

Зазначені повноваження делегуються спортивними федераціями, а відносини між спортивними федераціями та лігами регулюються договором.

5. Асоціації, що сприяють розвитку спорту

Асоціації сприяння розвитку спорту ("associações promotoras de desporto") є неприбутковими організаціями, метою яких є сприяння та організація фізичної та спортивної діяльності в рекреаційних, освітніх або соціальних цілях, які не підпадають під юрисдикцію спортивних федерацій. Яскравим прикладом такої асоціації є Португальська спортивна конфедерація ("Confederação do Desporto de Portugal"). Це приватна асоціація, створена в 1993 році, яка об'єднує національні спортивні федерації. Ця "парасолькова організація" прагне підтримувати та

розвивати федерації, що входять до неї. Як зазначено в її статуті, вона є інструментом співпраці, консультацій та представництва своїх членів перед державою, а саме: парламентом, урядом, автономними регіонами, місцевими органами влади, Європейським Союзом, міжнародними конфедераціями та іншими національними та міжнародними інституціями [60, 61].

3.3.2 Організаційна структура професійного спорту Португалії на прикладі гімнастики художньої

Розвитком виду спорту в країні займається Федерація гімнастики Португалії (Federação de Ginástica de Portugal – FGP). Була заснована 20 листопада 1950 року як некомерційне громадське об'єднання. Працюючи згідно з визначеннями та концепціями, встановленими Міжнародною федерацією гімнастики (FIG) та Європейською гімнастикою (EG), вона займається розвитком, популяризацією та регулюванням 8 дисциплін, що входять до складу федерації. До керівних органів Федерації належать Загальні збори (найвищий орган) на чолі з президентом – Карлосом де Морайш, віце президентом та секретарем, Президент Федерації гімнастики - Луїс Марія Северіно Арраїс, віце-президенти та директори різних напрямів та дисциплін та відповідні ради, що виконують покладені на них обов'язки (рада юстицій, дисциплінарна, фінансова та судова ради). Керівництво ради обирається її членами шляхом чесних демократичних виборів раз на чотири роки.

3.3.3 Правила та система змагань португальської гімнастики художньої

Щодо офіційних правил Португалії, остання редакція розроблена на 2022-2024 рік, присвячена Олімпійському циклу. Особливістю цієї редакції є те, що національна технічна комісія намагалася максимально наблизити його до офіційних правил FIG. Згадується, що протягом попереднього циклу багато тренерів і суддів скаржилися на те, що

дотримуватися і національних і міжнародних правил водночас є досить складно через відмінності у вимогах до вправ і елементів гімнасток. Тому метою нової редакції було максимальне його наближення до вимог міжнародних правил. Вікові категорії відповідають розподілу в іспанській системі з невеликим доповненням: категорія Junior (12 - 15) за португальською системою розподіляється на дві окремі – підлітки (12-13 років) та юніори (14-15 років) [54].

Календар змагань гімнасток Португалії включає клубні змагання, чемпіонати серед різних вікових категорій, національний чемпіонат, міжнародні змагання, відбори та участь в Чемпіонатах Європи, світу та Олімпійських Іграх.

3.4 Характеристика української професійної гімнастики художньої

В Україні процес професіоналізації художньої гімнастики розпочався зовсім нещодавно. У порівнянні із вищезгаданими країнами, наша клубна система знаходиться на стадії формування та ще не має як сформованої регулятивної та правової бази, так і налагодженої клубної системи тренувань та змагань. На сьогоднішній день, спортивні клуби, що спеціалізуються на наданні послуг із занять гімнастикою художньою, співіснують в рамках однієї системи і з дитячо-юнацькими спортивними школами, і з приватними школами.

3.4.1 Система управління та регулювання сферою професійного спорту в Україні

Спортивне право в Україні як самостійна галузь все ще перебуває на стадії формування. Воно має міжгалузевий характер і складається з норм а цивільного, адміністративного, трудового та інших правових галузей. Внутрішнє спортивне законодавство в Україні підлягає постійним змінам, що можуть бути зумовлені як досвідом міжнародних спортивних організацій, так і європейським спортивним законодавством. Існують

також випадки, коли федерації національного рівня різних видів спорту виступають із пропозиціями про прийняття нових нормативно-правових документів або змін в уже існуючих. Джерелами галузі спортивного права виступають Конституція України, закони та підзаконні нормативно правові документи сфери фізичної культури і спорту [29].

Важливі нормотворчі повноваження щодо регулювання питань, пов'язаних із професійним спортом, має указ Президента від 22 червня 1994 року «Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні», в якому закріплені особливості реалізації державної політики в даній сфері.

Не менш важливе місце в регулюванні питань, пов'язаних із професійним спортом, належить підзаконним нормативним актам, прийнятим на підставі та у відповідності до вищенаведених законів – постанов Кабінету Міністрів України та нормативних правових положень органів виконавчої влади: міністерств, відомств у формі наказів, положень, правил та інструкцій.

Станом на сьогодні згідно з Указом Президента № 390/2013 від 24 липня 2013 року Міністерство молоді та спорту України є центральним органом системи виконавчої влади, що відповідає за реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Однак в офіційному положенні Міністерства визначення терміну "професійний спорт" і його завдань не зустрічається. Офіційне визначення терміна «професійний спорт» натомість наявне в Законі України «Про фізичну культуру та спорт». У ньому професійний спорт визначено як «комерційний напрям діяльності у спорті, що пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку» [37]. Однак багато вчених піддає таке визначення значній критиці через наявність неточностей та брак конкретного опису деталей та суб'єктів, які беруть участь в такій

діяльності [42]. Показово, що максимально наближені визначення поняття «професійний спорт» містять і законодавства інших пострадянських країн. Наприклад, закон Грузії «Про спорт» [58] не містить визначення терміну професійного спорту в загальному, але визначає поняття «професійний спортсмен» як особа, спортсмен, для якого спорт є основним джерелом прбутку. Сфера ж професійного спорту згідно із тим же законом регулюється трудовим законодавством. Закон Республіки Казахстан «Про фізичну культуру і спорт» [12] містить визначення терміну «професійний спорт» як складової частини спорту, що спрямована на організацію і проведення спортивно-видовищних заходів, за підготовку і участь у яких спортсмени отримують винагороду відповідно з цивільним законодавством Республіки Казахстан. Незважаючи на те, що у згаданих вище документах підкреслюється комерційна складова професійного спорту, на відміну від українського визначення, професійний напрямок спорт все ж розглядається як складова частина спорту, а не як комерційний напрям діяльності [7].

Укладення контрактів між спортсменами і спортивними клубами і лігами або ж федераціями з різних видів спорту регулюється трудовим законодавством України. А саме: Кодексом Законів України про працю [18], Цивільним кодексом України [44], Законом України про страхування [13], Законом України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [14, 26].

Розвиток професійного спорту в Україні має на меті бути на часі з сучасним інтеграційними і глобалізаційними процесами, відповідати вимогам переходу до постіндустріального періоду. Це забезпечить подальше інтегрування України в європейський і світовий спортивний простір, як зазначено у Дорожній карті реформ фізичної культури та спорту [11].

3.4.2 Організаційна структура професійного спорту України на прикладі гімнастики художньої

Про організаційне забезпечення гімнастики художньої в Україні можемо говорити у рамках офіційного статуту Федерації Гімнастики України [39]. У ньому Федерація гімнастики України представлена як «всеукраїнська громадська організація фізкультурно-спортивного спрямування». Була створена на підставі Законів України "Про об'єднання громадян», діє на підставі Законів «Про громадські об'єднання» та «про фізичну культуру і спорт». Її створення та дія ґрунтуються на засадах індивідуального та колективного членства і об'єднує осіб, що сприяють розвитку та популяризації гімнастичних дисциплін в Україні. Окрім вищезазначених законів, до правових основ діяльності федерації відносяться Конституція України, чинне законодавство України, чинний Статут та регламентні документи Міжнародної та Європейської федерації гімнастики художньої. Відповідно до чинного законодавства України, Федерація є юридичною особою, незалежною і неприбутковою всеукраїнською громадською організацією, яка діє на принципах добровільності, вільного вибору території діяльності, рівності перед законом, прозорості, відкритості, публічності та самоврядності, що передбачає невтручання органів державної влади та місцевого самоврядування в її діяльність. Основною метою Федерації є розвиток та пропагування гімнастичних дисциплін і виду спорту в цілому, задоволення та захист соціальних, спортивних, економічних, інтересів її членів, збільшення ролі спорту у процесі всебічного розвитку особистості, зміцнення здоров'я, формування у населення здорового способу життя і підвищення міжнародного авторитету України у світі.

Статут федерації регулює такі аспекти гімнастики художньої як безпосередня діяльність федерації, умови членства, керівні органи управління та структура, конференції федерації та особливості їх

проведення, обрання та діяльність президента і віце президента федерації, профільні комітети, фінансова діяльність. Також Статут регулює такий важливий аспект організаційних основ гімнастики художньої як проведення змагань та дисциплінарні заходи.

Відповідно до положення про організацію та проведення змагань в Україні, змаганнями Федерації, відповідно до наданого їй національного статусу, є: всеукраїнські, обласні, міські, районні змагання, змагання серед дитячо-юнацьких спортивних шкіл та клубів у різних вікових категоріях, чемпіонати України, міжнародні та всеукраїнські змагання, Кубки та турніри, кубки Світу та України, показові виступи за участю членів Федерації. Президія ФГУ затверджує всі регламенти та положення відповідно із міжнародними правилами з гімнастики художньої, що визначають умови і порядок участі команд у змаганнях, які проводяться під юрисдикцією чи патронатом ФГУ.

3.4.3 Правила та система змагань української гімнастики художньої

Класифікація змагань міжнародного і всеукраїнського рівня на сьогоднішній день має такий вигляд:

4 рівень: Олімпійські ігри, Всесвітні ігри, Всесвітня гімназіада та універсіада.

3 рівень: серія Гран Прі, етапи кубку світу, Чемпіонат Європи, Чемпіонат світу.

2 рівень: чемпіонат України, кубок України, клубний чемпіонат України, всеукраїнська універсіада.

1 рівень: міжнародні турніри, всеукраїнські турніри, чемпіонат міста та області.

В змаганнях 3 і 4 рівня беруть участь гімнастки – члени збірної команди України, а 1 і 2 рівня – всі гімнастки України. Система змагань представлена неперервним ланцюжком, сенс якого полягає у тому, що

беручи участь на змаганнях 1го рівня найкращі гімнастки мають можливість підвищувати рівень змагань до потрапляння в збірну та участі на таких престижних змаганнях як Всесвітні або Олімпійські ігри [16, 17].

Деякі положення про офіційні чемпіонати та програму змагань можна знайти в офіційних правилах змагань [35]. В українській програмі з гімнастики художньої прописані індивідуальні, групові та командні змагання. У ході командних змагань визначається та нагороджується як загальний командний результат, так і фінали окремих видів програми (4 види). Командний рейтинг визначається за сумою 8 найвищих оцінок індивідуальних гімнасток команди та двох групових вправ.

Висновки до розділу 3

Аналіз досвіду європейських країн лідерів клубної системи гімнастики художньої, Італії, Іспанії та Португалії, був проведений шляхом дослідження трьох складових, важливих при оцінці управління та функціонування професійного спорту в країні: система управління та регулювання професійним спортом, його організаційна структура та правила і система проведення змагань з гімнастики художньої.

В рамках дослідження системи управління та регулювання професійним спортом було проаналізовано структуру управлінського апарату професійного спорту кожної країни, закони, нормативно-правові та підзаконні акти, що регулюють діяльність спортсменів, клубів, федерацій тощо та взаємовідношення між ними. Аналіз показав, що країни мають певні відмінності у функціонуванні та управлінні професійним спортом, що виникли в результаті культурних, історичних, політичних, географічних особливостей розвитку.

При оцінці організаційної структури гімнастики художньої кожної країни було проведено контент-аналіз офіційних сайтів національних федерацій з гімнастики художньої Італії, Іспанії, Португалії та України. Аналіз сайтів та статутів федерацій країн дозволив виокремити особливості кожної федерації, їх структуру, основні завдання та зв'язки з іншими національними федераціями і міжнародною федерацією гімнастики.

Дослідження особливостей правил змагань і системи їх проведення чотирьох країн було проведено на основі офіційних правил змагань, сайтів федерацій та інших документів, що містять інформацію про систему побудови національних чемпіонатів і участі у них. На основі аналізу правил змагань можна стверджувати, що кожна з проаналізованих країн слідує міжнародним правилам змагань, затвердженим міжнародною федерацією гімнастики за винятком незначних доповнень чи

особливостей. Наприклад, національні правила змагань Іспанії мають додаткові пункти щодо чоловічої гімнастики художньої. При цьому основна частина правил не є адаптованою під спортсменів-чоловіків, що забезпечує рівні умови тренувань і змагань для гімнастів і гімнасток. Системи побудови клубних чемпіонатів проаналізованих країн є дуже схожими, за винятком чемпіонатів України, які не мають досвіду інтернаціоналізації шляхом запрошення гімнасток інших країн для виступів за клуби, не залучають великої кількості медіа та глядацької підтримки у порівнянні із європейськими чемпіонатами.

РОЗДІЛ 4

ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ГІМНАСТИКИ ХУДОЖНЬОЇ В ЄВРОПІ ТА В УКРАЇНІ

Аналізуючи сучасний стан процесу професіоналізації гімнастики художньої в різних країнах важливо пам'ятати, що кожна з країн адаптує клубну систему під власне законодавство, економічну ситуацію, культурні особливості і багато інших аспектів, створюючи власну, відмінну від інших систему. Саме порівняння клубних систем різних країн може допомогти виділити спільні риси, що є загальними для всіх країн і будують фундамент Європейської гімнастики художньої та відмінності, що відрізняють підхід до професійного спорту кожної країни. Тому саме порівняльній характеристиці присвячено четвертий розділ кваліфікаційної роботи.

4.1 Порівняльна характеристика Італійської, Іспанської, Португальської та Української систем гімнастики художньої

Проаналізувавши сучасний стан клубної системи та процес професіоналізації гімнастики художньої в чотирьох різних країнах, можна побачити, що вони мають багато схожостей та загальних рис, відрізняючись при цьому одна від одної певними особливостями. Аналіз дозволив детально охарактеризувати гімнастику художню кожної країни за трьома критеріями: система управління та регулювання, організаційна структура та правила і система змагань (Табл. 4.1). Підпорядковуючись власним конституціям, законам, нормативним актам та статутам федерацій, гімнастика художня кожної країни Європи має можливість розвиватися у певною мірою відмінних умовах, перевіряючи ефективність у вигляді результативності виступів збірних на міжнародній арені кубків, чемпіонатів, Олімпійських ігор.

Таблиця 4.1

	Система управління та регулювання сферою професійного спорту	Організаційна структура гімнастики художньої	Правила та система змагань
Італія	<p>Відсутність спеціалізованого органу державного управління спортом.</p> <p>Громадські організації - Конфедерація спортивних федерацій, Національний Олімпійський комітет Італії (CONES).</p> <p>Закон "Правові основи відносин між спортивними організаціями і професійними спортсменами" 23 березня 1981 р.</p> <p>Закону № 86 від 8 серпня 2019 року про реорганізацію та реформування положень про професійні та аматорські спортивні організації та спортивну роботу.</p> <p>Закони Італії "Про заходи у області незаконних парі та ігор і про забезпечення належної поведінки по час спортивних заходів" (від 13 грудня 1989 р.), "Заходи по боротьбі з проявами насильства і допінгом в спорті (від 28 листопада 2001 р.), "Невідкладні заходи щодо запобігання та припинення насильства під час футбольних змагань" (від 8 лютого 2007 р.)</p> <p>Конституція Італії ст. 117.</p>	<p>Італійська Федерація гімнастики - Federazione Ginnastica d'Italia (FGI).</p> <p>Регулює 7 дисциплін: 4 олімпійські секції (Спортивна гімнастика чоловіча, спортивна гімнастика для жінок, художня гімнастика та стрибки на батуті) і 3 неолімпійські секції (гімнастика для всіх, аеробна гімнастика, здоров'я та фітнес).</p> <p>Федерація включає в себе 20 обласних комітетів по всій Італії.</p>	<p>Обов'язкова реєстрація шімнасток у федерації.</p> <p>Типовий поділ змагань залежно від технічного рівня складності: низький (SMALL), базовий (BASE), середній (MEDIUM), великий (LARGE), просунутий (ADVANCED) та супер (SUPER).</p> <p>Програма змагань гімнастики художньої жінок: індивідуальна, групова та командна програми. Чоловіча програма включає лише індивідуальну програму. Також у правилах передбачені програми з гімнастики художньої для спортсменок з інвалідністю (індивідуальна програма, групова програма, командна програма).</p> <p>Правила оцінювання виступів, стандарти та характеристики кожного предмету визначені в Правилах змагань і спорядження F.I.G.</p>

Продовження таблиці 4.1

<p>Іспанія</p>	<p>Міністерство освіти, культури і спорту - самостійний спеціалізований орган державного управління спортом. Автономія спортивних клубів. Закон про місцеве самоврядування. Управління спортом національними федераціями з видів спорту при координуючій участі держави. Конституція Іспанії (статті 43, 148). Тенденція до децентралізації. Королівські декрети.</p>	<p>Королівська федерація гімнастики Іспанії (Royal Spanish Gymnastics Federation - RSGF). Включає 19 регіональних федерацій. Представляє 5 гімнастичних видів спорту: спортивна гімнастика (чоловіча та жіноча збірні зі спортивної гімнастики), гімнастика художня (національні збірні команди), стрибки на батуті, спортивна аеробіка та акробатика.</p>	<p>В Іспанії діє клубна система, для права участі у змаганнях та їх організації клуб має бути в реєстрі федерації. Правила, що регламентують підготовку й безпосередню участь спортсменок та спортсменів на змаганнях, повністю співпадає з діючими правилами FIG з ХГ. Гімнастики та гімнасти змагаються в індивідуальній першості за віковими категоріями: Pre-junior (до 12 років), Junior (з 12 до 15 років), Senior (з 16 років).</p>
<p>Португалія</p>	<p>Деравне регулювання через Міністра Президії Ради Міністрів, Державний секретар у справах молоді та спорту. Конституція Португалії (ст. 64, 70, 79, 228) Спортивні клуби, спортивні товариства, спортивні федерації, професійні ліги, асоціації, що сприяють розвитку спорту.</p>	<p>Федерація гімнастики Португалії (Federação de Ginástica de Portugal – FGP). До керівних органів Федерації належать Загальні збори (найвищий орган) на чолі з президентом і віце президентом, Президент Федерації гімнастики - Луїс Марія Северіно Арраїс, віце-президенти та директори різних напрямів, дисциплін та відповідні ради.</p>	<p>Вікові категорії відповідають розподілу в іспанській системі з невеликим доповненням: категорія Junior (12 - 15) за португальською системою розподіляється на дві окремі – підлітки (12-13 років) та юніори (14-15 років). Календар змагань гімнасток Португалії включає клубні змагання, чемпіонати серед різних вікових категорій, національний чемпіонат, міжнародні змагання, відбори та участь в Чемпіонатах Європи, світу та Олімпійських Іграх.</p>

Продовження таблиці 4.1

<p>Україна</p>	<p>Джерела спортивного права - Конституція України, закони України, підзаконні нормативноправові акти органів державної влади у сфері фізичної культури і спорту, ряд підзаконних нормативно-правових актів, міжнародно-правових актів в галузі спорту та фізичної культури, нормативно-правові договори.</p> <p>Указ Президента України «Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні», 22 червня 1994 року.</p> <p>Міністерство молоді та спорту – головний державний орган у сфері фізичної культури і спорту.</p> <p>Кодекс Законів України про працю, цивільний кодекс, закон України про страхування.</p> <p>Дорожня карта реформ у сфері фізичної культури та спорту у якості стратегії на майбутнє.</p>	<p>Федерація гімнастики України - всеукраїнська громадська організація фізкультурно-спортивного спрямування. До правових основ діяльності федерації Конституція України, чинне законодавство України, чинний Статут та регламентні документи Міжнародної федерації гімнастики та Європейської федерації гімнастики, регламентні документи та рішення загального характеру.</p>	<p>4 рівень: Олімпійські ігри, Всесвітні ігри, Всесвітня гімназіада та універсіада.</p> <p>3 рівень: серія Гран Прі, етапи кубку світу, Чемпіонат Європи, Чемпіонат світу.</p> <p>2 рівень: чемпіонат України, кубок України, клубний чемпіонат України, всеукраїнська універсіада.</p> <p>1 рівень: міжнародні турніри, всеукраїнські турніри, чемпіонат міста та області.</p> <p>В українській програмі з гімнастики художньої прописані індивідуальні, групові та командні змагання. У ході командних змагань визначається та нагороджується як загальний командний результат, так і фінали окремих видів програми (4 види). Командний рейтинг визначається за сумою 8 найвищих оцінок індивідуальних гімнасток команди та двох групових вправ.</p>
-----------------------	---	--	--

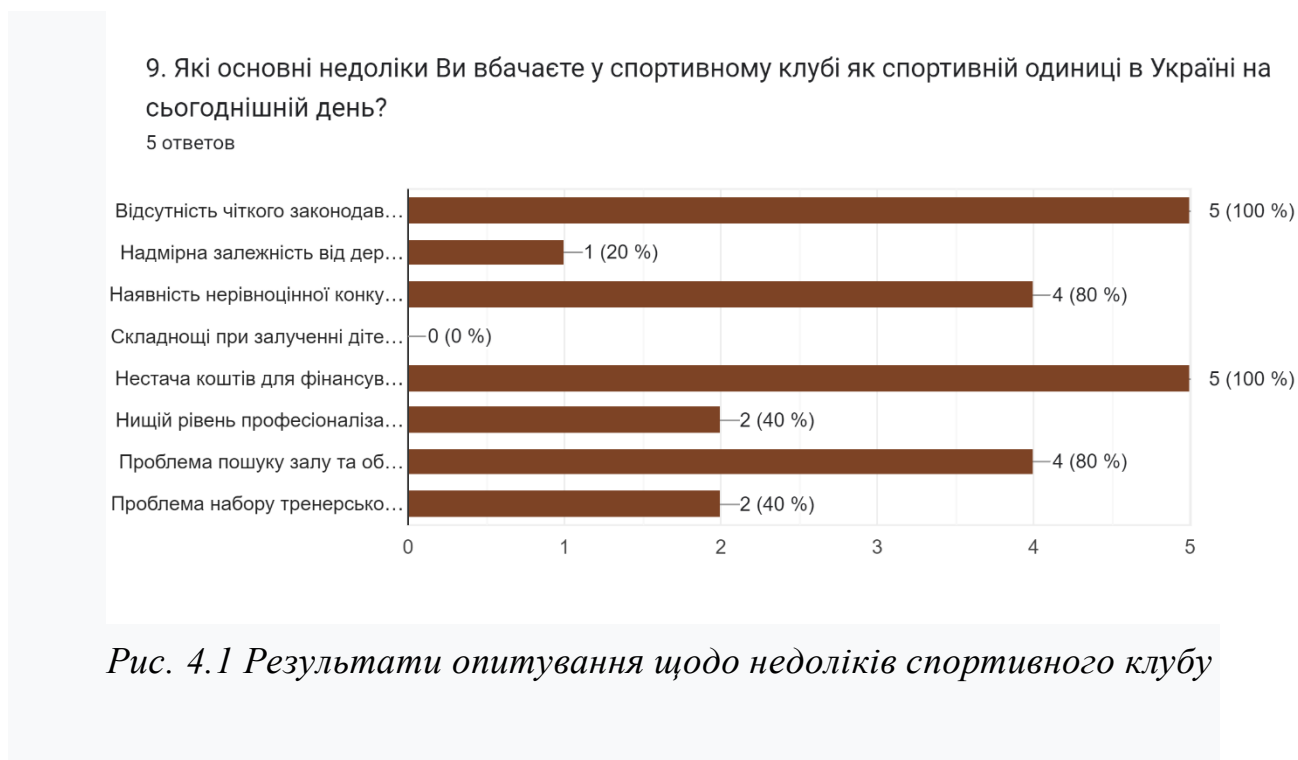
4.2 Експертне опитування власників і працівників клубів з гімнастики художньої в Україні і Португалії

Для детальнішого ознайомлення із сучасним станом та перспективами професіоналізації гімнастики художньої в Україні було

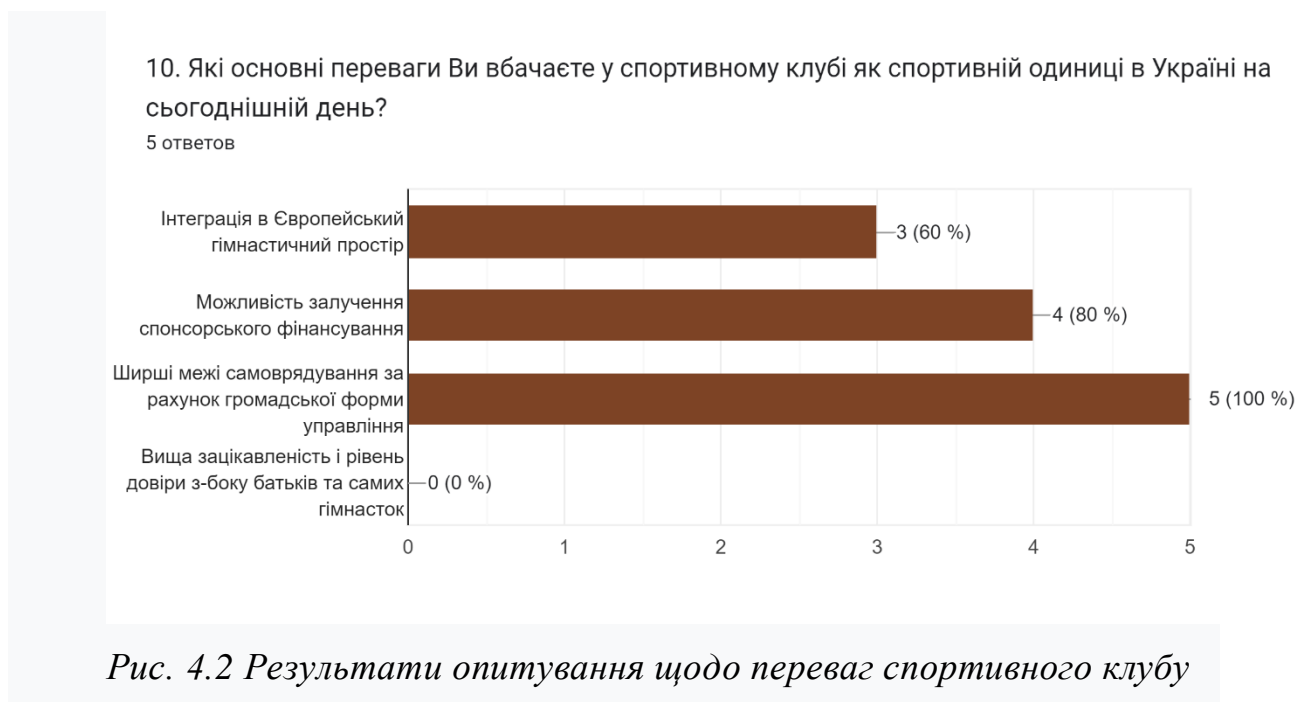
проведено експертне опитування 5 експертів - власників клубів з гімнастики художньої у Києві.

Анкета включала 9 питань різного типу, які допомогли б розкрити особисту і професійну думку експертів щодо клубної системи в Україні, професійного спорту та перспектив професіоналізації гімнастики художньої. Перше питання стосувалося думки експертів щодо моделі професійного спорту, яку вони вбачають найоптимальнішою у якості орієнтиру для процесу професіоналізації в Україні. Усі 5 тренерів обрали варіант Європейської (спортивно-комерційної) моделі у якості потенційно найефективнішого шляху розвитку українського професійного спорту. Друге питання визначало думку експертів щодо факторів, які найбільше обумовлюють ефективність функціонування професійного спорту в цілому. Експерти назвали ефективну змагальну систему, прибутковість як фактор мотивації для спортсменів і інших учасників спортивного процесу, ефективний процес професійного відбору, фінансову ефективність, видовищність та позиціонування професійного спорту як сфери розважального бізнесу. Третє питання було щодо країни, клубна система якої, на думку експертів, є найефективнішою. Двоє з експертів обрали Італію, а думки інших розподілилися між Іспанією, Португалією та Латвією. Ці відповіді підтвердили попередній аналіз літературних джерел, найбільшу частину якого було присвячено трьом із цих країн. У наступному питанні експертів просили вказати свою думку, чи вбачають вони в майбутньому повний перехід гімнастики художньої на клубну систему. Троє експертів дали відповідь «так», один «так, але не в найближчий час» і один «ні». Це демонструє наявність проблем у процесі професіоналізації гімнастики художньої та необхідність працювати над ним для ефективного переходу на клубну систему. Наступне питання було присвячене думкам експертів щодо особливостей української клубної системи в майбутньому, які відрізнятимуть її від клубних систем інших

країн. Експерти зазначили високу спрямованість на спортивний результат, залежність системи від конкретного виду спорту, високий рівень спортсменів та наукової підтримки, війну та економічну нестабільність. Як можна побачити, були перераховані обидва позитивні та негативні аспекти, які можуть бути притаманні українській клубній системі в майбутньому. В наступному питанні анкети експертам було запропоновано поділитися досвідом щодо того, з якими складнощами вони стикнулися і продовжують стикатися будучи власником клубу. Більша частина відповідей стосувалася правової незахищеності, проблеми пошуку спортивної бази за адекватною ціною, складнощі у виконанні спортивних розрядів та малозацікавленість спонсорів у підтримці видів спорту, які не є професійними у нашій країні на сьогоднішній день. Сьоме питання стосувалося того, які нормативно-правові зміни на думку експертів мають бути впроваджені в Українське законодавство задля успішної професіоналізації гімнастики художньої. Думки експертів включали видання законів та актів для захисту інтересів спортивних діячів, повне державне забезпечення та соціальний пакет, чіткий контроль та вимоги до тренерського штабу для роботи в клубах. Можна зробити висновок, що власники спортивних клубів на сьогоднішній день в Україні не відчують належного захисту та підтримки для повноцінного функціонування. Передостаннє питання стосувалося основних недоліків, які експерти вбачають у клубі як спортивній одиниці в Україні на сьогоднішній день. Найбільшу кількість голосів експертів отримали відсутність чіткого законодавчого регулювання роботи та нестача коштів для фінансування клубу (5), наявність нерівноцінної конкуренції на спортивному ринку з боку державних ДЮСШ та проблема пошуку залу і обладнання для тренувань (4). В той час як проблема набору тренерського штабу, надмірна залежність від держави і складнощі при залученні дітей до клубу є не такими актуальними проблемами на думку власників клубів (Рис.4.1).

Останнє питання анкети було спрямоване на виокремлення основних переваг клубів як спортивної одиниці на сьогоднішній день в Україні. Більша частина думок експертів була спрямована на ширші межі самоврядування у порівнянні із державними дитячо-юнацькими спортивними школами. В основному це результат громадської форми управління та можливості залучення спонсорського фінансування, замість прямої фінансової залежності від держави. Інша частина експертів вбачають спортивний клуб перспективою подальшої інтеграції українського спорту в Європейський простір, адже подібна система організації та управління спортом в цілому і професійним спортом зокрема є важливою складовою для міжнародного співробітництва. Жоден з експертів не вбачає вищу зацікавленість з-боку гімнасток і вищий рівень довіри з-боку батьків як перевагу спортивного клубу. Це можна пояснити тим, що дитячо-юнацькі спортивні школи на сьогоднішній день все ще залишаються досить популярними як звична форма організації дитячих спортивних занять (Рис. 4.2).

Анкета для експертного опитування власників клубів з гімнастики художньої в Португалії була розроблена і проведена з метою подальшого аналізу сучасного стану і перспектив подальшої професіоналізації цього виду спорту в Європі та порівняння цих даних із ситуацією в Україні.

Анкета включала 6 основних питань, що стосувалися клубної системи та процесу професіоналізації гімнастики художньої в Україні. Перше питання було щодо того, клубну системи якої країни представляють респонденти. Всі 3 залучені експерти представляють Португалію. Наступне питання стосувалося особливостей клубної системи країни, яку представляють респонденти у порівнянні із іншими країнами Європи. Експерти зазначили, що відмінною рисою Португалії є те, що гімнастика художня представлена виключно приватними клубами, більшість із яких є неприбутковими громадськими організаціями. В Україні схожу систему мають сучасні молоді види спорту як, наприклад, флорбол, але не художня гімнастика, де на спортивному ринку переважають державні ДЮСШ. Третє питання мало на меті розкрити основні труднощі та проблеми, з якими власники або працівники клубів

стикалися в минулому і на сучасному етапі. Експерти зазначили головною проблемою те, що зберегти баланс між змагальністю та акцентом на здоров'я спортсменів є досить важко. Підготовка до змагань займає більше часу та сил гімнасток і тренерів, адже задля досягнення результату потрібно викладатися на повну. Це може іти в розріз із передбаченою кількістю тренувальної роботи, повним відновленням та ,як результат – здоров'ям спортсменок. Наступне питання стосувалося головних проблем розвитку гімнастики художньої на рівні професійного спорту. Найбільший відсоток голосів тренер віддали Ковід-19, велику частоту травматичності, недостатню кількість спонсорської підтримки та брак залів і належного інвентарю для якісних тренувань. Менш актуальними проблемами експерти високу фізичну напругу гімнасток і недоліки в правовому регулюванні професійного спорту в країні. П'яте питання передбачало головні недоліки спортивного клубу як спортивної одиниці в країні на сучасному етапі. Думки експертів розділилися між проблемами залучення дітей до спортивних клубів, нестача коштів для фінансування клубу, проблема пошуку залів та обладнання для належного проведення занять і проблему працевлаштування тренерського штабу. Останнє питання стосувалося головних переваг спортивного клубу як спортивної одиниці в країні. Експерти зійшлися на думці, що ширша можливість самоврядування завдяки громадській формі управління є головною перевагою спортивного клубу на сучасному етапі.

4.3 Інтерв'ю гімнастки збірної України щодо досвіду участі у клубних чемпіонатах Європи

З метою більш обширного аналізу сучасного стану розвитку клубних чемпіонатів Європи було проведено інтерв'ю колишнього члена збірної команди України з гімнастики художньої, майстра спорту України, срібної призерки чемпіонату Європи в Баку 2023 року та триразової призерки універсиади в Неаполі 2019 року, Мелещук Єви Ярославівни. Першим

досвідом участі Єви у клубному чемпіонаті Європи став виступ за італійський клуб на чемпіонаті Італії у 2020, а також 2021 роках. Найяскравішими враженнями від чемпіонату для гімнастки стала надихаюча атмосфера, наявність живої трансляції та велика кількість глядачів і фанатів, що чекають змагань і приїжджають з різних міст аби підтримати своїх фавориток і запрошених гімнасток. Респондентка зазначила, що саме Європейська системи професійного спорту, втілена у художній гімнастиці Італії клубними чемпіонатами, сприяє росту рівня віду спорту в країні за рахунок чесної і прозорої конкуренції. Саме на клубних чемпіонатах відбираються гімнастки для подальшої участі на великих міжнародних стартах, а значить кожна гімнастка – від зірки до ще не розкритого таланту, має можливість заявити про себе на клубному чемпіонаті результативним виступом. Мінусом цієї системи, на думку респондентки, є обмежена кількість учасниць. До виступу за клуб допускається всього 4 гімнастки+одна запрошена спортсменка. До того ж, клуби на пряму зацікавлені в участі лише найкращих для отримання якнайвищих результатів і підвищення власних шансів на перемогу. За рахунок цього висока конкуренція починається вже на етапі відбору до клубного чемпіонату. Щодо схожого досвіду в Україні, Єва зазначила, що також брала участь у вітчизняних клубних чемпіонатах. Однак вони сильно відрізняються від італійського за рівнем проведення, масштабністю та відсутністю інтернаціоналізації. На думку респондентки, запрошувати іноземних гімнасток для участі в українському чемпіонаті було б чудовим новим досвідом та прекрасною мотивацією і натхненням для підростаючого покоління. Також це допомогло б підвищити інтерес глядачів, спонсорів та медіа до змагань і до виду спорту в цілому. Однак на сьогоднішній день, через військовий стан в країні, втілити це на території України не можливо. Однією із головних перешкод на шляху професіоналізації гімнастики художньої на сьогоднішній день Єва вважає

відсутність підтримки молодих тренерів, які після закінчення кар'єри завершують інститут і ,повні ентузіазму, могли б розвивати цей вид спорту із середини. Однак ,на жаль, не маючи на це можливості, багато дівчат їдуть закордон отримуючи хороші умови для роботи та роцвитку і цій сфері. Ще однією важливою проблемою спорту в країні на даною етапі і гімнастики художньої включно респондентка вважає відсутність належних умов для тренувань. За особистим досвідом гімнастки, високі спортивні результати в Україні підтримуються всупереч умовам для тренувань, а не завдяки ним. А наявність належної інфраструктури є невід'ємною частиною розвинутого і ефективного професійного спорту. Повне інтерв'ю спортсменки представлено у додатку 2.

Висновки до розділу 4

В рамках четвертого розділу кваліфікаційної роботи було створено порівняльну таблицю чотирьох проаналізованих країн за критеріями, наведеними у попередньому розділі: система управління та регулювання професійним спортом, його організаційна структура та правила і система проведення змагань з гімнастики художньої. Узагальнена та систематизована у таблицю інформація щодо італійської, іспанської, португальської та української гімнастики художньої дозволяє легко і ефективно порівнювати, аналізувати відмінності та робити висновки щодо ефективності функціонування професійної гімнастик художньої різних країн.

Також у цьому розділі було проаналізовано результати експертного опитування власників клубів України і Португалії з гімнастики художньої. Було виявлено найактуальніші проблеми клубної системи країн, якими виявилися недоліки правового регулювання і нестача коштів для фінансування клубів в Україні і брак спонсорської підтримки, залів і належного інвентарю для проведення тренувань і змагань у Португалії. Українські експерти також погодилися на думці, що саме Європейська модель професійного спорту на сьогоднішній день є найперспективнішою для професіоналізації гімнастики художньої в Україні.

Інтерв'ювання гімнастки, члена збірної України Мелещук Єви Андріївни доповнило думку експертів з-боку спортсменів, які беруть участь у клубних чемпіонатах Європи і України. Найбільшою відмінністю цих чемпіонатів респондентка назвала масштабність, інтернаціоналізацію, медійність та вищий глядацький інтерес для чемпіонатів європейських країн.

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Першочергово, дана кваліфікаційна робота мала на меті дослідити процес професіоналізації гімнастики художньої в Україні та провести порівняльний аналіз із Європейською клубною системою з метою виявлення проблем і перспектив для подальшого розвитку.

Перший розділ дозволив зробити глибокий літературний аналіз даної теми для подальшого розуміння наявного теоретичного підґрунтя. Аналіз системи управління та організації гімнастики художньої як виду спорту показав, що Україна знаходиться на початку шляху. Поняття професійного спорту лише починає закріплюватися як в нормативно-правовій базі, так і в суспільстві в цілому. Не в усіх законах і підзаконних актах професійний спорт згадується як окремий напрям спорту. Таким чином поняття професійного спорту досі залишається міжгалузевим. Дорожня карта реформ у сфері фізичної культури та спорту має на меті покращити ситуацію і виступає у якості стратегії на майбутнє.

У рамках третього розділу було проведено детальний контент-аналіз нормативно-правових документів, сайтів та статутів федерацій, правил змагань кожної з досліджуваних країн для виокремлення спільних основ та індивідуальних розбіжностей. Основна інформація по різних напрямкам чотирьох країн представлена в Таблиці 1.

Також для виявлення реальної ситуації і практичних недоліків функціонування клубної системи в Україні на сьогоднішній день було проведено експертне опитування п'яти респондентів-власників клубів. В процесі анкетування акцент був на досвід і враження експертів від сучасної ситуації, а також на головні проблеми і позитивні сторони, які вони вбачають у клубній системі. Поєднуючи інформацію з літературних джерел із реальним досвідом експертів вдалося виявити основні

особливості, недоліки та перспективи розвитку гімнастики художньої в сторону професіоналізації на сьогоднішній день. Додатково, у рамках четвертого розділу було проведено експертне опитування іноземних спеціалістів, які працюють у системі спортивних клубів у Португалії. Порівнявши досвід іноземних та українських експертів вдалося виявити основні розбіжності в нормативно-правовій базі і організаційній системі, які гальмують рух гімнастики художньої в сторону Європейської моделі розвитку професійного спорту.

Крім цього, у рамках четвертого розділу було проведено інтерв'ювання члена збірної України з гімнастики художньої, яка неодноразово брала участь у клубному чемпіонаті Італії і поділилася своїми враженнями і думками щодо європейської системи та українських реалій гімнастики художньої на сьогоднішній день. Це інтерв'ю дозволило глибше проаналізувати систему побудови клубних чемпіонатів з середини, зі сторони гімнасток.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було розглянуто сучасний стан, недоліки, особливості та подальші перспективи розвитку процесу професіоналізації гімнастики художньої в Україні на сучасному етапі.

У рамках першого розділу було проаналізовано літературні та інтернет джерела з теми особливостей системи професійного спорту в Україні та в країнах Європи, сучасного стану професіоналізації гімнастики художньої у рамках нормативно-правової бази та клубної систем. Результатом аналізу стала порівняльна таблиця системи організації, управління та проведення змагань чотирьох обраних для аналізу країн: Італії, Іспанії, Португалії та України. У ній висвітлено основні закони і нормативно-правові документи, на які спирається професійний спорт кожної країни, особливості функціонування федерацій, наявність або відсутність додаткових органів управління спортом, відмінні риси змагальної системи для гімнасток різного віку та рівня підготовки.

За допомогою експертного опитування власників клубів в Україні вдалося визначити реальний сучасний стан розвитку клубної системи та процесу професіоналізації, виокремити основні недоліки та перспективи розвитку української гімнастики художньої в системі професійного спорту на думку експертів. П'ять власників клубів України визначили відсутність чіткого законодавчого регулювання та нестачу коштів для фінансування клубу основними проблемами клубної системи гімнастики художньої в Україні на сьогоднішній день. Це ще раз підкреслює необхідність реформування законів і нормативно-правових документів, які стосуються професійного спорту та діяльності спортсменів-професіоналів, а також популяризації виду спорту як професійного з-боку медіа для залучення глядацької аудиторії і спонсорів.

Провівши паралельно експертне опитування Португальських працівників клубної системи та проаналізувавши сайти, статuti і

нормативно-правові документи трьох Європейських країн (Італії, Іспанії та Португалії) вдалося здійснити порівняльну характеристику досвіду світових лідерів та України у сфері професіоналізації гімнастики художньої. За результатами експертного опитування працівників клубів Португалії вдалося виявити, що особливістю португальської гімнастики художньої є те, що вона представлена виключно приватними клубами, більшість із яких є неприбутковими громадськими організаціями. Це сильно відрізняється від ситуації в Україні, де державні ДЮСШ продовжують займати вагоме місце на ринку дитячих спортивних послуг.

Інтерв'ю члена збірної України з гімнастики художньої, яка брала участь в італійському клубному чемпіонаті, дозволило глибше проаналізувати ситуації в чемпіонатах різних країн зі сторони спортсменів, окреслити подальші дії на шляху професіоналізації гімнастики художньої та її перспектив в системі Європейського спорту. Основний акцент серед недоліків респондент зробила на відсутності інтернаціоналізації українських змагань за рахунок запрошення іноземних гімнасток для виступів за певний клуб, як це робиться, наприклад, в Італії або Німеччині. Також проблемою для України в питанні професіоналізації гімнастики художньої респондентка вбачає недостатню підтримку молодих тренерів з боку держави та федерації. Молоді фахівці, що мають гімнастичний досвід, йдуть у тренерство з великим бажанням та ентузіазмом, але, зіштовхуючись із недоліками клубної системи, їдуть закордон, де їм пропонують гарні умови: професійно обладнані зали для тренувань, вищу заробітну плату, більшу автономію роботи за рахунок громадської форми організації клубів тощо. Інтернаціоналізація українського чемпіонату після завершення воєнного стану, надання підтримки молодим фахівцям та популяризація виду спорту як спортивного видовища через медіа, ЗМІ, інтернет – це кроки, які суттєво прискорять процес професіоналізації гімнастики художньої в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авдеєнко О.А. Чоловіча художня гімнастика як новітній тренд міжнародного спортивного руху, кваліфікаційна робота, 2022.
2. Бідний М. «Однозначно зміни, однозначно наслідування найкращих світових практик» стаття- Інші на UA.Tribuna.com. URL: Матвій Бідний: «Однозначно зміни, однозначно наслідування найкращих світових практик» - Інші на UA.Tribuna.com.
3. Борисова О.В. Сучасний професійний спорт і шляхи його розвитку в Україні (на прикладі тенісу) : монографія. – Київ : Центр навчальної літератури, 2011. – 310 с.
4. Борисова О.В., Лалак Н., Войтович І., Линець М., Шульга Л., Лисенчук С.Г., Стороженко С.М. Розвиток професійного спорту і окремих його видів в Україні, 2008.
5. Брюханов, Р. Походження гладіаторських ігор: історіографія питання. Матеріали конференції МЦНД, 2020, ст. 133-134
6. Вавренюк С.А. Закордонний досвід державного управління розвитком фізичної культури і спорту. Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 4 (47). С. 1–7.
7. Гаврилін В., Мердов С., Білобров В. Професійний спорт: проблеми визначення та законодавчого регулювання. Правовий часопис Донбасу. 2017. № № 3–4 (61). С. 102–106.
8. Гуськов С.І. Професійний спорт і міжнародний спортивний рух //Теорія і практика фіз. культури. – 1991. – N 8. – С. 56-59.
9. Гуськов С.І., Платонов В.М. Профессиональный спорт : [учеб. для студ. высш. учеб. завед. физ. воспитания и спорта] – Київ : Олімп. літ., 2000. – 392 с.
10. Добринський В., Альошина А., Мудрик Ж., Мордик М.// Професійний спорт у сучасному суспільстві: проблеми та перспективи /

Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт : журнал / уклад. Луцьк, 2018. – Вип. 29. – С. 165-170.

11. Журба М.А. Зарубіжний досвід державного регулювання сфери фізичної культури і спорту. Актуальні проблеми держави і права. 2017. Вип. 79. С. 51–57.

12. Закон Республіки Казахстан «Про фізичну культуру і спорт: від 3 липня 2014 року № 228-V. Відомості Парламенту Республіки Казахстан, 2014. № 14 (2663), ст. 85.

13. Закон України «Про страхування» Редакція від 06.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

14. Закон України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

15. Іншин М.І., Мельник Я.Я. Забезпечення соціальних прав у спорті: монографія/ Вид-во «Освіта». Київ, 2021. 200с.

16. Коваленко Я.О. Маринич В. Л. Тенденції розвитку художньої гімнастики на професійній основі в Україні Олімпійський спорт і спорт для всіх 18 Міжнародний науковий конгрес, Матеріали конгресу 1-4 жовтня 2014 року 1 том, Алмати.

17. Коваленко Я.О. Тенденції розвитку гімнастики художньої в умовах професіоналізації спорту в Україні. Спорт та сучасне суспільство. Збірник наукових праць 7 Відкритої студентської конференції, Київ 2014.

18. Кодекс Законів України про працю № 332-VIII Редакція від 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

19. Конституція Іспанії. URL: [Constitucion Española EN - Nuevo.doc \(lamoncloa.gob.es\)](https://www.lamoncloa.gob.es/Nuevo.doc)

20. Конституція Італії. URL: [costituzione_inglese.pdf \(quirinale.it\)](https://www.quirinale.it/costituzione_inglese.pdf)

21. Конституція Португалії. URL: [CONSTITUIÇÃO DA REPÚBLICA PORTUGUESA \(parlamento.pt\)](http://CONSTITUIÇÃO DA REPÚBLICA PORTUGUESA (parlamento.pt)).

22. Линець М.М. Професійний спорт як соціальне явище // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – 1998. – N 2. – С. 131-133.

23. Линець М.М. Професійний спорт і міжнародний спортивний рух // Зб. наук. праць „Актуальні проблеми організації фіз. виховання студентської та учнівської молоді Львівщини”. – Львів: ЛДФЕІ, 2003. – С.86-87.

24. Ліщук С.В. Система державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту України. К., 2014.

25. Модельный закон про професійний спорт. Прийнятий на двадцять восьмому пленарном засіданні Міжпарламентської Ассамблеї держав - учасників СНГ (Постанова № 28-8 від 31 травня 2007 року).

26. Нерода Н. Організаційні та правові засади європейського професійного спорту : дис. ... канд. наук з фіз. вих-ня і спорту. Львів, 2018. 240 с.

27. НЕРОДА Н. Характеристика європейської моделі професійного спорту та її відмінності від американської // Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів, Україна, Спортивна наука України №2 (72), 2016, с. 68-72.

28. Нерода Н., Бріскін Ю. Періодизація розвитку професійного спорту в Європі. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2016. № 2(24). С. 3–10.

29. Нерода Н.В. Правове поле професійного спорту в Україні // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. Наук. Пр.. Вінницьк. Держ. Пед.. університету ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2014. –Вип. 17. – ст.. 780-785.

30. Офіційний сайт FIG. URL: Fédération Internationale de Gymnastique (gymnastics.sport).

31. Офіційний сайт Федерації гімнастики України. URL: <https://ukraine-rg.com.ua/people/istoriya/>

32. Платонов В. Професіоналізація олімпійського спорту. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2005. № 1. С. 3–9

33. Полянський А. Правові проблеми регулювання праці професійних спортсменів в Україні : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Харків : Право, 2011. Вип. 16. С. 47–53.

34. Попичев М. Проблемні питання правового регулювання професійного спорту. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. 2014. № 118. С. 282–285. 13.

35. Правила суддівства 2022-2024 з поправками.

36. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту : Указ Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.

37. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808/12 / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 14. Ст.80.

38. Репкіна Ю. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 19 с.

39. Статут громадської організації «Федерація гімнастики України Нова редакція від 11 квітня 2013 року. URL: <https://ukraine-rg.com.ua/wp-content/uploads/2015/02/STATUT-FGU-2013.pdf>.

40. Туряниця О.О. Американська модель професійного спорту: особливості конституційно- правового регулювання // Науковий вісник

Ужгородського Національного університету : серія: Право/ Ужгород, 2019. – Т. 1 Вип. 58. – С.85–88. – Бібліогр.: с. 88.

41. Турянця О.О. Конституційно-правове регулювання професійного спорту України за часів незалежності // Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 5, Ужгородський національний університет Ужгород, 2018, ст. 92-95.

42. Турянця О.О. Професійний спорт як конституційно-правова категорія// Серія «ПРАВО», Випуск 60, 2020, ст. 29-32.

43. Турянця, О. О. Конституційно-правові засади європейської моделі професійного спорту // Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право / Ужгород, 2019. – Т. 1. Вип. 55. – С. 97–100.

44. Цивільний кодекс України № 435-IV Редакція від 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

45. Шевчук О. Р. Дисертація «Механізми державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні», Харків – 2019.

46. Andreff W. Paul D. The Evolving European Model of Professional Sports Finance Staudohar August 2000.

47. Andreff W. Some comparative economics of the organization of sports: competition and regulation in north American vs. European professional team sports leagues / Andreff W. // The European Journal of Comparative Economics. –2011. –Vol. 8. – P. 3–27.– ISSN 1824–2979.

48. Avgerinou V. The Economics of Professional Team sports: content, trends and future developments / Avgerinou V. // Sport Management International Journal.– 2007. –Vol. 3, N. 1.– P. 5–18.

49. Commentary on the Regulations for the Status and Transfer of Players. [Electronic resource].– Access mode: http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/51/56/07/transfer_commentary_06_en_1843.pdf (date of application:26.02.2015).

50. Decreto legislativo 28 febbraio 2021, № 36 recante «riordino e riforma delle disposizioni in materia di enti sportivi professionistici e dilettantistici, nonché di lavoro sportive» Last document update published on 27/02/2023.

51. Dugalić, S, (2016). The significance of sport and athletes behaviour on forming people's attitudes. *Sport - Science & Practice*, 6, (1-2), 5-22.

52. Eitzen, D., Sage, H. *Sociology of North American sport*. Medison, WI: Brown & Benchmark, 1997.

53. Gimnasia ritmica exigencies tecnicas 2015 Federacion Espanol de gymnasia.

54. Gimnastica Ritmica Codio de pontuacao adaptado.

55. Italian Federation of gymnastics. URL <https://www.federginnastica.it/la-ginnastica/ritmica.html>

56. James A.R. Nafziger «A comparison of the European and North American models of sports organisation» *The International Sports Law Journal*, 2008.

57. Kaplan, Y., Tekİnay, D., & Uğurlu, A. (2013). Social status of sport: Sport as a social event, phenomenon and Institution. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1(4), 64–64.

58. Law of Georgia on Sport. URL: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fmsy.gov.ge%2Ffiles%2F30-10-2013_Sport_Law.pdf&name=30-10-2013_Sport_Law.pdf&lang=en&c=57092693732a.

59. Legge del 23 marzo 1981 № 91 «Norme in materia di rapportitrasocieta e sportive profes-sionisti». *Gazzetta Ufficiale*. 27.03.1981. № 86.

60. Maria José Carvalho; André Oliveira; José Pedro Sarmento. Regulation and management of professional sport in Portugal, Faculty of Sport Sciences, University of Porto.
61. Mestre, Alexandre Miguel. "Sport governance in Portugal." *The International Sports Law Journal*, no. 1-2, Jan.-Apr. 2010, pp. 32+
62. Milanovic, D., Custonja, Z., & Skegro, D.(2015). Sport as a social phenomenon. *Economy of Eastern Croatia Yesterday, Today, Tomorrow*. 4, 603–611.
63. Movahedi, A. *Sport Sociology. Strategic Sociological Studies in Sport*, 2022; 1(1): -. doi: 10.30486/4s.2022.1950955.1015
64. New EU governance modes in professional sport: enhancing throughput legitimacy, Geeraert, Arnout *Journal of Contemporary European Research*, 2014, 303-321 p.
65. Parrish Richard. *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester, 2003. 398 p.
66. Real Decreto 1006/1985, de 26 de junio, por el que se regula la relación laboral especial de los deportistas profesionales.
67. Regolamento Ginnastica Ritmica 2022 agg al 19-01-2022 (csi.milano.it)
68. Shri Krishna Patel Principal. *Sports As A Social Phenomenon (I/c)*, D.A.V. Training College, Kanpur, Uttar Pradesh, India 74-88.
69. Zvezdan Savić, Nebojša Randelović , Nikola Stojanović , Veroljub Stanković , Violeta Šiljak. The sports industry and achieving top sports results. Professional article *Physical Education and Sport* Vol. 15, No 3, 2017, pp. 513 - 522.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Експертне опитування

«Тенденції професіоналізації гімнастики художньої в Україні»

Я, студентка 2 курсу магістерської програми «Спорт» Національного Університету Фізичного Виховання і Спорту України, проводжу дослідження щодо сучасних тенденцій професіоналізації гімнастики художньої в Україні в рамках моєї магістерської роботи. Складовою частиною цього наукового проекту передбачається проведення експертного опитування власників клубів із гімнастики художньої задля оцінки проблем та перспектив професіоналізації гімнастики художньої на сучасному етапі.

За результатами проведеного дослідження будуть підготовлені висновки і рекомендації, спрямовані на розвиток процесу професіоналізації гімнастики художньої в Україні.

1. Яка із моделей професійного спорту є найбільш підходящим варіантом для наслідування в рамках професіоналізації художньої гімнастики в Україні (позначте):
 - Американська модель;
 - Європейська модель;
 - Азійсько – Латиноамериканська.

 2. Які фактори на Вашу думку найбільше обумовлюють ефективність функціонування професійного спорту в світі (напишіть свої варіанти).
-

3. Клубна система якої країни здається Вам найефективнішою (напишіть свій варіант).

4. Чи вбачаєте Ви в майбутньому повний перехід гімнастики художньої на клубну систему?

- Так
- Ні

5. Які особливості клубної системи в Україні відрізнятимуть її від систем інших країн?

6. З якими складнощами Ви стикнулися в минулому і продовжуєте стикатися сьогодні як власник спортивного клубу?

7. Основні проблеми розвитку професійного спорту в Україні на сучасному етапі (проранжуйте від 1 до 7 (8, за наявності власного варіанту відповіді), де 1 – мінімальний ранг)

Проблема	Ранг
Надвисоке фізичне напруження	
Недостатня кількість спонсорів для належного фінансування	

Недоліки державної політики та регулювання сфери професійного спорту	
Військовий стан в країні	
Ковід – 19	
Відсутність баз та належного інвентарю для підготовки спортсменів	
Високий показник травматизму	
Інше (вказіть)	

8. Які нормативно-правові зміни на Вашу думку мають бути впроваджені в Українське законодавство задля успішної професіоналізації гімнастики художньої?

9. Які основні недоліки Ви вбачаєте у спортивному клубі як спортивній одиниці в Україні на сьогоднішній день?

- Відсутність чіткого законодавчого регулювання роботи;
- Надмірна залежність від держави;
- Наявність нерівноцінної конкуренції на спортивному ринку з-боку державних ДЮСШ;
- Складнощі при залученні дітей до клубу;
- Нестача коштів для фінансування клубу;
- Нищій рівень професіоналізації гімнастики художньої як виду спорту у порівнянні із Європейськими країнами;
- Проблема пошуку залу та обладнання для тренувань;
- Проблема набору тренерського штабу;
- Інше _____

10. Які основні переваги Ви вбачаєте у спортивному клубі як спортивній одиниці в Україні на сьогоднішній день?

- Інтеграція в Європейський гімнастичний простір;
- Можливість залучення спонсорського фінансування;
- Ширші межі самоврядування за рахунок громадської форми управління;
- Вища зацікавленість і рівень довіри з-боку батьків та самих гімнасток;
- Інше _____

Додаток 2

Інтерв'ю

«Тенденції професіоналізації гімнастики художньої в Україні. Досвід участі у закордонних клубних чемпіонатах»

Я, студентка 2 курсу магістерської програми «Спорт» Національного Університету Фізичного Виховання і Спорту України, проводжу дослідження щодо сучасних тенденцій професіоналізації гімнастики художньої в Україні в рамках моєї магістерської роботи. Складовою частиною цього наукового проекту передбачається проведення експертного опитування власників клубів із гімнастики художньої задля оцінки проблем та перспектив професіоналізації гімнастики художньої на сучасному етапі.

За результатами проведеного дослідження будуть підготовлені висновки і рекомендації, спрямовані на розвиток процесу професіоналізації гімнастики художньої в Україні.

1. Розкажіть свою історію участі у клубних чемпіонатах інших країн. Коли це було, в якому віці, чемпіонаті якої країни.

Я двічі приймала участь у клубному Чемпіонаті Італії у 2020 та 2021 році. Це був новий , але дуже цікавий досвід для мене. На той момент мені було 18-19 років .

2. Які були враження від першої поїздки і виступу у клубному чемпіонаті?

Мені дуже сподобалось бути запрошеною на такий чемпіонат. По - перша надихаюча атмосфера на змаганнях. Багато глядачів, жива трансляція — усі чекають ці змагання та приїжджають , щоб підтримати свій клуб та запрошених спортсменок. До кожного клубу мають право запросити одну гімнастку світового рівня. Також клуби на чемпіонаті виділяються за рівнями. Я вважаю це теж дуже правильним. Я виступала (якщо не помиляюсь) один раз у Серії А 1 та один раз у серії А 2

3. Чи подобається Вам побудована Європейська система клубних чемпіонатів?

Так, абсолютно. Рівень гімнастики в Європі дуже зростає . Національні чемпіонати та результат на них дуже важливий для країни, а для спортсменів відповідальний.

4. Які плюси і мінуси цієї системи на вашу думку Ви могли б назвати?

Плюси — розвиток рівня гімнастики. Тому що кожен клуб прагне досягти найкращого результату , підготувати найсильніших спортсменів. Також це більш чесний відбір на мою думку. Навіть дуже перспективні спортсменки всі тренуються у рівних умовах , в себе в місті , зі своїм тренером та вже на гімнастичному килимі на клубному чемпіонаті можуть показати найкращий результат, щоб відібратися на міжнародні старти.

Стосовно мінусів. На ці чемпіонати потрапляють не всі. всього у складі клубу 4 гімнастки (кожна може виконувати один вид або два + запрошена спортсменка) тож найкращі потрапляють, щоб отримати кращий результат для клубу.

5. Чи мали Ви схожий досвід змагань по рівню проведення/інтернаціональності/масштабності в Україні?

Так, у нас проводили клубні чемпіонати. Але на мою думку не на такому рівні і ми ніколи не запрошували іноземних спортсменок до нас . Як на мене це був би чудовий новий досвід та мотивація і натхнення для нового покоління.

6. Чи вважаєте Ви доцільним введення клубної системи гімнастики художньої в Україні у рамках професіоналізації виду спорту? Чи бачите Ви майбутнє української художньої гімнастики за ДЮСШ, клубами чи змішаною системою?

Мені важко відповісти на це питання. На мою думку потрібно більше незалежності , готовності до чогось нового, тому що щоб покращити результат у нашому виді спорту однозначно потрібно змінювати систему . Долучати тренерів нового покоління, аналізувати, що покращить статистику результатів на міжнародній арені , а також заохочувати дітей до заняття професійним спортом.

Тож введення клубної системи може стати таким кроком

7. Яка Ваша головна мотивація участі у клубних чемпіонатах інших країн?

Моя головна мотивація була підтримка команди , яка запросила мене на чемпіонат у вигляді хорошої оцінки за виступ та підняття загального результату клубу

8. Які зміни на Вашу думку були б доцільними у структурі управління та організації гімнастики художньої в Україні у якості перших кроків до професіоналізації?

Залучення наших професійних спортсменів до розвитку спорту : тренерська , організаційна діяльність, преса .

На мою думку перша проблема , яка потребує вирішення , що найкращі фахівці молодого покоління, які мали бажання розвивати наш

вид спорту поїхали закордон (більшість ще до початку повномасштабної війни) тому що мали хороші умови для роботи та самостійного розвитку. У нас після закінчення професійної кар'єри гімнастки не отримують жодної підтримки та можливості розвивати наш спорт з середини.

Також умови для тренувань . Як професійна спортсменка я була в багатьох країнах на міжнародних змаганнях різного рівня. У нас немає таких умов для тренувань. Інколи приходжу до висновку, що ми єдина країна , яка утримує лідерські позиції на високих змаганнях і немає хороших умов для підготовки

Думаю це питання теж потребує обробки та вирішення .

Насправді змінювати потрібно багато чого. Результат у нашому виді спорту падає, але аналізу для його покращення немає.